

Marika Orajärvi

**VARJAKKA, ESTEETÖN ELÄMYSPALVELUKESKUS
2020**

**Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Matkailun koulutusohjelma
Huhtikuu 2014**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Ylivieska	Aika Maaliskuu 2014	Tekijä/tekijät Marika Orajarvi
Koulutusohjelma Matkailun koulutusohjelma		
Työn nimi VARJAKKA ESTEETÖN ELÄMYSPALVELUKESKUS 2020		
Työn ohjaaja Lena Segler-Heikkilä	Sivumäärä 48+3	
Työelämäohjaaja Ari Saine		
<p>Tämä työ on tehty Oulun kaupungin Varjakka 2020 hankkeelle. Opinnäytetyön tarkoituksena on Oulunsalon Varjakan esteettömyyden nykytilan tarkastelu ja kehittäminen luontopolulla, uimarannalla ja venesatamassa.</p> <p>Teoriaosuudessa on käsitelty esteettömän ympäristön kriteerejä ja miten niitä on sovellettu toimivan ympäristön suunnittelussa luontomatkoilukohteissa.</p> <p>Tutkimusosiossa on selvitetty sähköpostikyselyn ja vierailukäyntien avulla esimerkiksi kohteiden esteettömyyden tasoa. Kyselyn ja haastattelun avulla on selvitetty oululaisten eläkeläisten ja liikuntaesteisten luontoliikuntaharrastuneisuutta sekä heidän näkökulmaa Oulun lähimatkoilun esteettömyyden tilasta ja tarpeesta.</p> <p>Lopuksi työssä on tuotu esille ehdotuksia esteettömän luontopolun, uimarannan ja venesataman suunnitteluun ja toteutukseen.</p>		

Asiasanat

esteettömyys, luontomatkoilu, elämysmatkoilu, matkoilu, Varjakka

ABSTRACT

Unit Ylivieska	Date March 2014	Author/s Marika Orajärvi
Degree programme Degree Programme of Travel and Tourism		
Name of thesis ACCESSIBILITY EXPERIENCE SERVICE CENTER OF VARJAKKA 2020		
Instructor Lena Segler-Heikkilä		Pages 48+3
Supervisor Ari Saine		
<p>The purpose of this thesis was to assess the current accessibility of Oulunsalo Varjakka and to find ways to develop the nature trail, beach and marine in terms of accessibility.</p> <p>The theoretical part focused on the criteria of an accessible environment and How you can take into these criteria into account in planning accessible environment.</p> <p>In the research part the aim was to find out about the accessibility of example cases through an email inquiry and personal visit to the places in question. The objective was to find out, by using both qualitative and quantitative research methods about the level of outdoor activity among the pensioners and the disabled as well as about their perspective of accessibility in travel destinations in Oulu area.</p> <p>At the end of this thesis were ideas for developing the accessibility of the nature trail, beach and marine in Varjakka area presented. So that Varjakka could be a travel destination for everybody in the future.</p>		

Key words

accessibility, nature travel, experience travel, travel, Varjakka

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY

EAKR	Euroopan aluekehitysrahasto
ELY–keskus	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
MRA	maankäyttö- ja rakennusasetus
MRL 2000	maankäyttö- ja rakennuslaki
SELKOKIELI	Selkokieli on tarkoitettu henkilölle, jolla on vaikeuksia lukemisessa ja ymmärtämisessä. Se on sisällöltään helpommin luettavampaa ja ymmärrettävämpää kuin yleiskieli.
SuRaKu	Ohjeisto miten katu-, viher- ja piha-alueita suunnitellaan, rakennetaan ja kunnostetaan esteettömiksi.
ÄÄNIMAJAKKA	Äänimerkkilaite, joka auttaa suunnistamista oikeaan suuntaan äänimerkin avulla.

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 VARJAKKA 2020 –HANKE	3
3 ESTEETTÖMYYS	5
3.1 Esteetön ympäristö	5
3.2 Esteettömyys luontomatkailussa	8
3.3 Viestinnän esteettömyys	8
4 ESTEETTÖMYYDEN HUOMIOIMINEN OULUSSA	10
4.1 Passeli kaupunki kaikille -hanke	10
4.1.1 Perustaso	10
4.1.2 Erikoistaso	11
4.2 Oulussa tarve esteettömille lähivirkistyspalveluille	11
4.3 Esteettömyyden tarve pienvenesatamassa ja uimarannalla	12
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	14
5.1 Tutkimuksen toteutus	14
5.2 Esimerkkikohteet esteettömistä venesatamista	15
5.2.1 Espoon pursiseura	16
5.2.2 Porkkalan, Iniön ja Nauvon satamat	17
5.2.3 Oulun Merenkävijöiden (OM) satama Johteenpooki	17
5.2.4 Johtopäätökset esimerkki satama kohteista	19
5.3 Kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset	20
5.4 Johtopäätökset kvantitatiivisesta tutkimuksesta	24
6 ESTEETTÖMÄN YMPÄRISTÖN SUUNNITTELU	25
7 VARJAKAN NYKYTILA JA ESTEETTÖMYYSEHDOTELMA	34
7.1 Akion saari	34
7.2 Varjakan kartano	36
7.3 Varjakan saari	37
7.4 Varjakan venesatama	37
7.5 Uimaranta	39
7.6 Opastus	41
7.7 Viestintä	42
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	43
9 POHDINTA	45
LÄHTEET LIITTEET	47

KUVIOT

KUVIO 1. Varjakan kartta	3
KUVIO 2. Veneenlaskupaikka ja pyörätuoliramppi	18
KUVIO 3. Ponttoonilaituri	18
KUVIO 4. Venelaituri	19
KUVIO 5. Yhdyssilta	19
KUVIO 6. Eläkeläisten ikäjakauma	21
KUVIO 7. Liikuntarajoitteisten ikäjakauma	21
KUVIO 8. Apuvälineet	22
KUVIO 9. Harrastuneisuus	22
KUVIO 10. Laituri ja yhdyssilta	27
KUVIO 11. Luiskayhteys veteen	29
KUVIO 12. Helppo reitti	32
KUVIO 13. Vaativa reitti	32
KUVIO 14. Akion saaren luontopolku	35
KUVIO 15. Opastauluja kasvillisuudesta	35
KUVIO 16. Varjakan saaren lintutorni	35
KUVIO 17. Varjakan saaren laituri ja puupolku	37
KUVIO 18. Mantereen venelaituri	38
KUVIO 19. Yhdyssilta	38
KUVIO 20. Kylkikiinnityspaikka	38
KUVIO 21. Aisapaikka	39
KUVIO 22. Varjakan uimalaituri	40
KUVIO 23. Varjakan uimaranta	40
KUVIO 25. Sataman opastaulu	41
KUVIO 26. Alueen luontotaulu	41

TAULUKOT

TAULUKKO 1. Opasteiden reittimerkinnät	31
--	----

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on tehty Oulun kaupungin Varjakka 2020 -hankkeelle. Hanke on Oulunsalon Varjakan alueen kehittämishanke, jonka tarkoituksena on suunnitella kansainvälisesti uusi konsepti, elämispalvelukeskus, joka yhdistäisi työn, oppimisen, virkistymisen, vapaa-ajan ja matkailun. Hankkeen yksi tärkeä huomio on alueen esteettömyydessä. Tässä opinnäytetyössä tutkimukseni kohteena oli alueen esteettömyyden kehittäminen luontopolulla, venesatamassa ja uimarannalla.

Halusin lisätä työhöni matkailullisen näkökulman, koska esteetön lähiluontomatkailu tutkimisen ja kehittämisen aiheena kiinnostavat. Lähiluontomatkailu on ekologinen tapa tutustua luontoon, joka ympäröi asuinalueitamme sekä läheisyys tarjoaa mahdollisuuden matkailuun kaikille. Esteettömyys luontomatkailussa koskettaa meitä kaikkia. Se mahdollistaa perheiden liikkumisen kohteessa rattaiden kanssa, varttuneempi väki ja liikuntaesteiset pääsevät nauttimaan luontopoluilla ulkoilusta, luonnontarkkailusta, uimisesta, kalastamisesta ja veneilystä.

Työni tavoitteena on kuvata Oulunsalon Varjakan nykytilaa esteettömyyden näkökulmasta. Tuoda esille alueen kehittämiskohteet sekä antaa ideoita luontopolun, lintutornin ja uimarannan esteettömälle toteutukselle.

Työni teoriaosuudessa käsittelen esteettömyyttä ja saavutettavuutta termeinä. Tuon esille esteettömyyden yleisesti ympäristössä ja luontomatkailussa. Mitä laki ja asetukset tuovat omalta osaltaan aiheeseen. Mitä niiden osalta on esimerkiksi Oulun kaupungissa huomioitu. Työni teoriaosuuden sekä tutkimustulosten kautta haluan tuoda esille esteet, joita normaalisti on rakennetussa että rakentamattomassa ympäristössä. Ympäristön esteet, jotka normaalisti ovat liikkujan helppo ylittää, mutta tuottavat haasteita liikuttaessa apuvälineiden tai lastenvaunujen kanssa.

Tutkimusosion toteutin kirjallisella kyselyllä. Tarkoituksena oli selvittää oululaisten liikuntaesteisten ja eläkeläisten luontoliikunta harrastuneisuutta sekä selvittää mitä he kokevat esteiksi luontoliikunnan harrastamisessa. Lisäksi tutkin rannikkoseudun pienvenesatamien esteettömyyttä sähköpostikyselyn avulla, vierailin Johteenpookin satamassa asiantuntevan vammaisurheilijan kutsumana sekä haastattelin Oulun vammaisneuvoston jäseniä esteettömän uimarannan ja luontopolun osalta.

Työni tekemiseen käytin lähteenä Esteetön luontoliikunta -kirjaa, joka on opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisu. Julkaisun yhtenä tekijätahona on Suomen Invalidien Urheiluliitto, joten pidin kirjaa ja sen esimerkkejä erittäin luotettavina. Hyödynsin tietolähteinä myös eri vammaisjärjestöjen julkaisemia internetsivuja aiheesta sekä Helsinki kaikille –hankkeen SuRaKu -esteettömän rakentamisen ohjeita.

Oululaisena olen kiinnostunut Oulun lähimatkailukohteen kehittämistä esteettömäksi. Oulunsalon Varjakka tarjoaisi kaikille oululaisille ikään katsomatta mielenkiintoisen paikan viettää aikaa ja irtautua arjen rutiineista. Alueen läheisyys ympärivuotisena lähimatkailukohteenä, alueen merellisyys, kaunis luonto ja olemassa olevat vanha rakennuskanta ovat alueella kaikille näkemisen ja kokemisen arvoisia asioita.

2 VARJAKKA 2020 –HANKE

Oulunsalon Varjakan alue on kulttuurihistoriallisesti arvokas saarisahayhdyskunta, joka sijaitsee Oulunsalossa Kempeleenlahden rannalla. Alue on maailmanlaajuisesti arvokkaan Liminganlahden lintuvesien ääressä ja se rajautuu Natura luonnonsuojelualueeseen. Maanteitse Oulun keskusta on matkaa noin 18 km ja vesiteitse 6 km sekä Oulunsalon lentokentälle 8 km. (Masterplan 2020 tiivistelmä 2008.)

Alue koostuu kokonaisuudessaan Varjakan, Pyydyskarin ja Akion saarista sekä Varjakan mantereesta. Se on valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö, jossa on rakennustieteellisesti arvokkaita 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun saha-toiminnan aikaisia rakennuksia yhteensä 22 kappaletta. Alueella on olemassa oleva satama ja luontoreittejä, jotka antavat valmiudet kohteen kehittämiseen. (Masterplan 2008.)

KUVIO 1. Varjakan kartta (Varjaka 2020 hanke 2008.)

Varjakka 2020 –hanke on Oulun seudun kehittämishanke, joka sai alkunsa vuonna 2009, jolloin sille laadittiin kehittämis- ja liiketoimintasuunnitelma sekä koottiin alueen kehittämisen yhteistyöverkosto. Hankkeen rahoittajana ovat Euroopan aluekehitysrahasto (EAKR), Suomen valtio ja Oulun kaupunki. Rahoitusten avulla on peruskorjattu vuonna 2010 – 2012 Varjakan kartanoa ja rakennettu Akion saaren luonto- ja kulttuurireitti. Vuonna 2012 alueelle toteutettiin vapaa-ajan asuntojen rakentamiseen liittyvä arkkitehtuurikilpailu ja vapaa-ajan tontteja ryhdyttäneen markkinoimaan vuonna 2014. Tällä hetkellä Varjakan saaren ja mantereen satama-alueen laajennustyöt ovat käynnissä, satama-alueelle venepaikkojen määrä lisääntyy, niin että vierasveneily ja sataman jatkokehittäminen matkailukohteena mahdollistuvat. Vuonna 2016 suunnitelman ensimmäinen vaihe olisi arvion mukaan valmis. (Oulun kaupunki 2013; Masterplan 2008.)

Varjakan aluetta on suunniteltu monikäyttöalueeksi, jossa yhdistyisivät työ ja oppiminen, virkistys ja vapaa-aika sekä matkailu. Hankkeen tavoitteena on kehittää kansallisesti uusi konsepti, elämyspalvelukeskus. Alue tarjoaisi kävijöilleen ympärivuotista matkailua sekä vapaa-ajanasumista historiallisessa kunnostetussa miljöössä, jossa aktiviteetteina olisi tarjolla kulttuuri- ja luontotoimintaa sekä erilaisia tapahtumia kaiken ikäisille. Varjakan alueen kehittäminen lisäisi merellisyyttä sekä parantaisi kokonaisuudessaan Oulun alueen veneilymahdollisuuksia. Hankkeen myötä Varjakaan valmistuisi Perämeren laadukkaita ”kolmen E:n (esteettinen, esteetön, ekologinen)” vuokra- ja vierasvenesatama satamapalveluineen. (Masterplan 2008.)

Hankkeella on merkittäviä hyötyjä koko alueen kehitykselle. Rakentamalla majoitustoiminta- ja tapahtumatiloja luotaisiin palveluelinkeinoille uusia työpaikkoja ja samalla edistettäisiin läheisen lentokentän kehittymistä matkailulentokentäksi. Varjakka -hankkeen toteuttaminen tukee Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategiaa 2015, seudun elinkeinojen kehittämissstrategiaa 2007 - 2013 sekä Oulun seudun matkailun masterplan strategiaa. (Masterplan 2008.)

3 ESTEETTÖMYYS JA SAAVUTETTAVUUS

Esteettömyys on erittäin laaja käsite. Sitä tarkastellaan esimerkiksi rakennetun ympäristön toimivuuden ja käytettävyyden näkökulmasta. Esteettömyys tarkoittaa myös palvelujen helppoa saavutettavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja sitä että, jokaiselle suodaan mahdollisuus osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon. Kehitysvammaisten Tukiliitto ry:n mukaan esteettömyydellä tarkoitetaan myös sitä, että kehitysvammaiselle on tarjolla samat palvelut kuin muille, heille on saatavilla tarvittavia apuvälineitä ja jokaisella annetaan mahdollisuus käyttää tarvittavaa tietoa eri lähteistä. Kaikkien tulisi voida työskennellä, opiskella ja nauttia vapaa-ajastaan yhdenvertaisesti ilman, että ympäristön rakenteet tai asenteet estävät sen. (Invalidiliitto ry 2014; Kehitysvammaisten Tukiliitto ry.)

Hyvällä saavutettavuudella tarkoitetaan kohteen ja tarjonnan eli tuotteiden ja palveluiden helppoa lähestyttävyyttä. Ympäristön hyvällä saavutettavuudella tarkoitetaan hyviä liikenneyhteyksiä kohteeseen, esteettömiä kevyenliikenteen reittejä, reilun kokoista saattoliikenteen pysähtymispaikkaa ja että liikuntaesteisille on asianmukaiset pysäköintipaikat. Retit ja yleiset alueet on valaistu hyvin sekä opasteet ovat kunnossa. Kulkureittejä huolletaan ja alueella on ympärivuotinen kunnossapito. Saavutettavuudesta puhuttaessa on huomioitava myös viestinnän saavutettavuus, hinnoittelun saavutettavuus, saavutettavuus eri aistien avulla, kuten näkö- ja kuulovammaisuus, tiedollinen saavutettavuus ja kulttuurinen saavutettavuus. (Sikkilä 2011; Kulttuuria kaikille 2014.)

Saavutettavuutta voidaan parantaa pienilläkin muutoksilla parempaan. Kohteen saavutettavuudesta yrityksen kannattaa tiedottaa niin kohteessa paikanpäällä, painetuissa esitteissä kuin internet-sivuilla mahdollisimman todenmukaisesti. Sillä helpotetaan asiakkaan päätöksentekoa matkakohteen valinnassa.

3.1 Esteetön ympäristö

Ympäristön esteettömyys palvelee meitä kaikkia ihmisiä, ei ainoastaan liikuntaesteisiä. Suomessa suuret ikäluokat lisäävät nopeasti esteettömän ympäristön tar-

vetta lähivuosien aikana. Invalidiliiton mukaan on arvioitu, että kaikki ihmiset ovat elinajastaan keskimäärin 40 % eri tavoin liikkumis- ja toimimisesteisiä. Näin ollen meistä jokainen on jossain vaiheessa elämäänsä tekemisissä esteettömän ympäristön kanssa. (Invalidiliitto ry 2009.)

Esteettömällä ympäristöllä tarkoitetaan sitä että, kaikilla on vaivatonta liikkua kaduilla, puistoissa, pihoilla ja leikkipaikoilla. Kaikille liikkujille suodaan helppo pääsy rakennuksiin ilman esteitä. Yleisesti esteettömyydellä tarkoitetaan portaaton siirtymistä kynnyksien yli tai kerroksesta toiseen, alueella on helposti luettavat opasteet ja viitat sekä hyvä että, selkeä kuuntelu-ympäristöä. (Helsinki kaikille 2005.)

Hyvällä valaistuksella on esteettömässä ympäristössä ehdottoman tärkeä rooli. Osa heikkonäköisistä selviytyy hämärässä ja pimeässä ympäristössä kunhan, kulkureiteillä olevat luiskat, askelmat, kynnykset sekä tasoerot valaistaan hyvin. Tasoeroja voi tuoda esille myös pintojen vaaleuden sekä värieröjen avulla. Sokeiden osalta ympäristön visuaalinen informaatio on oltava saatavissa kuulo- ja tuntoaistien avulla. (Esteetön 2013; Näkövammaisten keskusliitto ry 2014.)

On tärkeää ettei esteettömässä liikkumis-ympäristössä kenenkään tarvitsisi muuttaa omaa liikkumistapaansa käytettävästä apuvälineestä huolimatta, joiksi seuraavat luetaan kuuluvan; lastenrattaat ja -vaunut, kävelykeppi, pyörätuoli, kyynär- ja kainalosauvat, valkoinen keppi, rollaattori, opaskoira ja avustaja. (Oulun Kaupunki 2013.)

Esteettömyys on myös lainsäädännön ja muiden normien asettama velvollisuus.

Esteettömän ympäristön vaatimukset perustuvat maankäyttö- ja rakennuslakiin (MRL 2000) ja asetuksen (MRA) yleisissä tavoitteissa mainittuun sosiaalisesti kestävä kehityksen ajatukseen ja liikkumisen tasa-arvoon. (SuRaKu 2005.)

Laki ja asetukset edellyttävät suunnittelijoita toteuttamaan esteettömyyttä syrjinnän, tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden nimissä. Esteettömyys ja saavutettavuus parantavat yhteiskunnan toimivuutta ja inhimillisiä resursseja, ne myös lisäävät kohteen kysyntää ja luovat uusia markkinoita. (Kempainen 2008.)

Helsingin kaupungilla on ollut vuodesta 2002 Helsinki kaikille –projekti. Projektin tavoitteena on ollut rakentaa kaupunki, jossa kaikkien on helppo liikkua ja toimia.

Projektissa ovat olleet mukana Espoon, Joensuun, Tampereen, Turun, Vantaan ja Helsingin kaupungit sekä eri vammais- ja vanhusjärjestöjen edustajat; Invalidiliitto, Kuulonhuoltoliitto, Näkövammaistenkeskusliitto, Vanhustyön keskusliitto. Projektin tuloksena valmistuivat kaikkien yhteistyönä SuRaKu ohjeet. (Helsinki kaikille 2011.)

SuRaKu –ohjeet ovat käytännön ohjeisto siitä miten katu-, viher- ja piha-alueita suunnitellaan, rakennetaan ja kunnostetaan esteettömällä tavalla. Projektissa on kartoitettu kaikki ulkotilojen esteettömyydestä aiemmin annetut määräykset ja ohjeet. Näistä on tehty SuRaKu –kriteeri- ja –ohjekortit, joihin on koottu kaikki julkisen ulkoympäristön rakenteet yhtenäiseksi ohjeistoksi, näin taataan esteettömyyden toteutuminen kaikkien elementtien osalta liikuttaessa paikasta toiseen. (Helsinki kaikille 2012.)

1.SuRaKu -ohjekortit, jotka perustuvat mallisuunnitelmiin ja sisältävät kriteerien soveltamisohjeet. Ohjekortit auttavat suunnittelijoita esteettömien alueiden ja reittien suunnittelussa sekä yksityiskohtien mitoitusohjeiden soveltamisessa. (SuRaKu 2005.)

2. SuRaKu -kriteerikortit, sisältävät rakenteiden ja varusteiden mitoituksille sekä rakenteille asetettavat vaatimukset ja ohjeet. Kortit auttavat arvioimaan olemassa olevan ympäristön ja sen yksityiskohtien esteettömyyttä yhtenäisesti. Kriteerikortit auttavat suunnittelijoita suunnittelemaan ja mitoittamaan ympäristön rakenteet sekä yksityiskohdat niin, että ne täyttävät asetetut esteettömyysvaatimukset. (SuRaKu 2005.)

Nämä SuRaKu ohje- ja kriteerikortit ovat saavuttaneet asemansa valtakunnallisena ohjeistona ja ne on otettu käyttöön suunnittelun apuna useissa Suomen kunnissa. Ohjeisiin perustuen on käynnistetty useita kehityshankkeita, esteettömyysarvioinneissa ja esteettömyyteen tähtäävissä parannussuunnitelmissa. (Rakennuslehti, 3.9.2013)

3.2 Esteettömyys luontomatkailussa

Tulevien vuosien aikana vanhempien ikäluokkien suhteellinen osuus kasvaa huomattavasti. Metlan työraportin mukaan voidaan ennustaa laadukkaiden, esteettömien hyvinvointi- ja virkistysmatkojen kysynnän kasvavan. Tämän päivän eläkeläiset ovat potentiaalisia, vakavaraisia ja aktiivisia matkailupalveluiden käyttäjiä. He ovat entistä valveutuneempia, laatumietoisempia ja arvostavat heille räätälöityjä ja soveltuvia palveluita. Matkailukohteen fyysisten elementtien kuten ramppien ja esteettömien luontopolkujen lisäksi erilaiset elävöittämisen keinot, matkan sisältö, historia ja perinteet ovat tärkeissä rooleissa kokonaispaketteja luodessa. (Vanhamäki 2007.)

Esteettömyyttä määritettäessä luontomatkailussa on tähdätty siihen, että kohteen perustoiminnot olisivat mahdollisimman monen saavutettavissa. Majoitus-, wc- ja pesutilat rakennettu niin että, matkailija voi toimia niissä itsenäisesti. Reitillä liikuminen olisi kaikille helppoa, matkan varrella olisi mahdollista nauttia luonnosta, tuli- tai vesielementeistä. (Matkailusta hyvinvointia 2011.)

Esteettömyyden tavoitteena on helpottaa luontoliikunnan harrastamista. Luonto ympäristönä tarjoaa siellä liikkujalle arjesta poikkeavia positiivisia haasteita, jännitystä, omien kykyjen ja rajojen rikkomista, rentoutumista ja rutiineista irtautumista. Esteettömyys on markkinoilla erittäin hyvä argumentti, joka kertoo kohteen laadukkaasta palvelusta kaikille matkailijoille. Yrittäjille onkin ensiarvoisen tärkeää tuoda markkinoinnissa esille yrityksensä esteettömyystietoutta, sillä turhan monelle alalla toimivalle esteettömyys on edelleen uusi ja vieras asia. (Verhe ym. 2007, 5; Vanhamäki 2007.)

3.3 Viestinnän esteettömyys

Internet on kasvava tiedonhakukanava ja sen myötä matkailukohteille entistä tärkeämpi markkinointiväline. Esteettömyyden kokonaisvaltainen suunnittelu lähtee selkeistä verkkopalveluista. Nykypäivän matkailija arvostaa sivujen laatua ja helpoutta, niin ettei tarvitse etsiä tarvitsemaansa informaatiota useasta eri lähteestä. (Vanhamäki 2007.)

MEK:in tutkimuksen mukaan internetillä on suuri merkitys lomakohteen varaamisessa sekä tiedonhankinnassa. Tutkimuksessa kerrotaan, että vastaajista kolme neljästä käyttää apunaan internetiä. Kohteen ennakkotutustumiseen haetaan tietoa joko kohteen omilta, matkanjärjestäjien tai kohdealueen sivuilta. Myös matkatoimistot, postitse tuleva materiaali sekä sosiaalinen media ovat melko yleisiä tiedonhankintatapoja. (MEK 2010.)

Oulun Kynnys ry:n kanssa käymäni keskustelun mukaan kohteen www-sivujen rakenteen tulisi olla selkeä, yksinkertainen sekä helppo käyttää. Matkailukohteen tietojen tulisi olla mahdollisimman todenmukaisia, kuvia kohteesta, jolloin asiakas voi helposti tehdä omat johtopäätökset matkasuunnitelmaa tehdessään.

Etukäteistiedoissa olisi kerrottava selkeästi kohteesta ja sen ulkoilureiteistä. Reittien vaikeusasteesta, matkojen pituuksista ja saatavilla olevista palveluista. Olisi hyvä mainita myös tarvittavista apuvälineistä, varustuksesta sekä avustajan tarpeesta.

4 ESTEETTÖMYYDEN HUOMIOIMINEN OULUSSA

Oulussa tehdään yhteistyötä kaupungin hallintokuntien, yksiköiden ja vammaisjärjestöjen välillä nykyisin vammaisneuvoston kautta. Neuvosto toimii lausunnonantajana kaupungin rakennuttamissa uudisrakennushankkeissa ja korjausrakentamiskohteissa. Neuvoston tehtävänä on edistää ja seurata kunnallishallinnon eri aloilla tapahtuvaa toimintaa, tehdä aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja vammaisten henkilöiden näkökulmasta (Passeli kaupunki kaikille 2009; Oulun kaupungin vammaisneuvosto).

4.1 Passeli kaupunki kaikille –hanke

Oulussa on kiinnitetty huomiota uudis- ja korjausrakentamisessa esteettömyyteen jo vuodesta 2009. Silloin hyväksyttiin ”Passeli kaupunki kaikille esteettömyysstrategia ja toimintaohjelma 2020”. Sen mukaan esteettömyys on huomioitava joka-päiväisessä toiminnassa niin toiminta-, suunnittelu- ja toteutustasolla.

Esteettömyysstrategian visio;

Oulu on tasa-arvoinen, suvaitsevainen ja viihtyisä asuin – ja liikku-
misympäristö, jossa toiminnot, alueet ja palvelut ovat kaikkien saa-
vutettavissa. Oulu suunnitellaan, Oulu suunnitellaan, rakennetaan ja
korjataan kaikille sopivaksi. Kunnossapidolla varmistetaan alueiden
ja rakennusten käyttökuntoisuus. (Esteettömyysstrategia 2009.)

Esteettömyysstrategiassa on määritelty rakentamiseen ja korjaamiseen kaksi eri tasoa, perus- ja erikoistaso.

4.1.1 Perustaso

Perustasolla tarkoitetaan laadullisesti korkeatasoista, esteetöntä ja turvallista julkista ympäristöä. Tasossa on kiinnitetty huomiota siihen että, kaikissa uudis- ja korjausrakentamisessa tilojen ja alueiden mitoitus on sellainen, että eri käyttäjäryhmien esteetön liikkuminen rakennuksissa ja sen ympäristössä toteutuu helposti ja turvallisesti erilaisia apuvälineitä käyttäen. Perustasossa kiinnitetään huomiota esteettömiin kulkuyhteyksiin, sisäänkäynteihin, tasoeroihin, rakennuksien hy-

gieni-tiloihin, kokoontumistiloihin ja majoitustiloihin. Perustasossa taataan että, sisä- ja ulkotilojen turvallisuus ja käytettävyys ovat lain edellyttämällä tasolla, esim; portaat, luiskat, tasanteet, kaiteet, käsijohteet, valaistus, lasirakenteet, lattiapinnat, ovet ja portit, kulkukorkeudet, hissit, liukuportaat ja muut siirtolaitteet. (Esteettömyysstrategia 2009.)

4.1.2 Erikoistaso

Erikoistasossa esteettömyys suunnitellaan perustasoa paremmaksi, niin että kohteen esteettömyys toteutuu erityisen hyvin. Tasossa on otettu hyvin huomioon käyttäjäryhmien tarpeet erityisratkaisuin. Esteettömyyden erikoistasoon tulisi pyrkiä julkisissa rakennuksissa ja yleisillä alueilla. Erityisesti sitä tulisi tavoitella kohteissa, joissa käyttäjinä on liikkumis- ja toimintakyvyiltään rajoittuneita henkilöitä. Tasossa on kiinnitetty erityistä huomiota liikkumisen lisäksi aistimisen selkeyteen kuten näkemiseen ja kuulemiseen. (Esteettömyysstrategia 2009.)

Perustasoa ei aina pystytä toteuttamaan vanhojen rakennusten eikä yleisten alueiden korjaamisessa nykyisten suunnitteluvaatimusten mukaisesti. Kuitenkin erilaisilla korjaustoimenpiteillä rakennuksista tai alueista on saatu pääosin käytettäviä. Tällaiset kohteet jäävät käytännössä perustasoa huonommaksi. (Esteettömyysstrategia 2009.)

4.2 Oulussa tarve esteettömille lähivirkistyspalveluille

Oulun väestöstä noin 12 prosenttia on yli 65 -vuotiaita ja heidän osuutensa kasvaa nousuaan. Muutos väestörakenteessa vaikuttaa esteettömien lähiulkoilualueiden kysynnän kasvuun ja tarjonnan lisäämiseen. Vuonna 2010 tehdyn ulkoilumahdollisuuksien selvityksen mukaan Oulussa on tarve hyvin saavutettaville ja suunnitellulle esteettömille luontoliikuntapaikolle ja ulkoilureiteille. (BusinessOulu 2013; Sulka II -hanke 2010.)

Oulun vammaisneuvoston jäsenten kanssa käymäni vapaamuotoisessa haastattelussa todettiin että, Oulussa on myös erityinen tarve nimenomaan esteettömälle

uimarannalle. Alueen ei ole lainkaan ranta-aluetta jossa, vammaiset ja erityistä tukea tarvitsevat pääsisivät nauttimaan yhdenvertaisesti luonnonvesissä uimisesta ja rantaelämästä. Varjakan uimaranta olisi sopiva paikka esteettömän uimarannan toteuttamiselle. Toteutuessaan se palvelisi tasapuolisesti jokaista rantaa käyttävää uimaria. (Vammaisneuvosto 2013.)

Oulussa merellisyyden kehittäminen on tulevaisuuden teema. Perämeren virkistyskäytön ja matkailun kehittämisen strategiassa 2020 todetaan että, alueen asukkaiden ja erityisryhmien mahdollisuus tutustua Oulun seudun merellisyyteen ovat tällä hetkellä rajalliset. Tämä onkin otettava paremmin huomioon satamien suunnittelussa tulevaisuudessa, jotta alueella olisi tarjota vapaa-ajansatamia, joissa on palveluita kaikille. Virkistys- ja vapaa-ajan alueet sekä monipuoliset ulkoilureitit ovat tärkeä vetovoimatekijä ja sillä olisi positiivinen vaikutus koko Oulun seudun matkailuimagoon. (Metsähallitus VIVA 2007.)

4.3 Esteettömyyden tarve pienvenesatamassa ja uimarannalla

Lainsäädännön velvoite koskee kaikkia kuntia ja se on johtanut monissa kaupungeissa erilaisten liikkumisesteettömyyteen tähtäävien hankkeiden käynnistämiseen. SuRaKu-projektin tuloksena syntyneiden kriteerien ja ohjekorttien tavoitteena on auttaa kaikkia kuntia niiden työssä lainsäädännön asettamien esteettömyystavoitteiden saavuttamiseksi (SuRaKu 2005).

Melonta, soutaminen, purjehtiminen ja kalastus ovat hyvin soveltuvia luontoaktiviteetteja henkilöille, joilla on invaliditeetti alarajoissa, eikä se heikennä ylävartalon toimintaa. Vesistöjen rantautumispaikkoihin on tärkeää suunnitella esteetön infrastruktuuri palvelemaan pyörätuolilla ja muilla apuvälineillä liikkuvia matkailijoita. Rantautumispaikoilta olisi hyvä päästä pyörätuoliramppia pitkin laiturille ja erityisen liikkuvan tukikaiteen avulla mahdollisuus nousta kanoottiin tai soutuveneeseen. (Vanhamäki 2007.)

Esimerkiksi Tornionjoen varteen Vojakkalaan on aloitettu kesällä 2013 esteettömän ulkoliikunta- ja virkistysalueen rakentaminen. Alueelle on suunniteltu kaikkia palveleva uimaranta ja kalastuspaikka laavuineen, joihin pääsee pyörätuolilla, rol-

laattorilla ja lastenvaunuilla (Meri-Lapin Helmi 2013). Turkuun on rakennettu esteetön uimaranta, Ekvallan uimaranta, jossa liikunta- ja näkörajoitteinen voi käydä omatoimisesti uimassa. Rannalle kulkee kovapäällysteiset kulkuväylät sekä veteen menoa helpottaa pyörätuolirampilla varustettu veteenmenoluiska (Turun kaupunki 2013.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Varjakka hankkeen toimesta on tehty jo aiemmin kesä-heinäkuussa 2009 käyttäjäkysely, jonka mukaan satama koettiin tärkeänä kohteena etenkin veneily, ympäri- vuotisen kalastuksen, luonnon ja ulkoilun osalta. Alueen kehittämissuunnitelmia kysyttäessä kyselyn tuloksissa mainitaan ensimmäiseksi toive sataman laajentumisesta, jotta sataman saadaan lisää venepaikkoja sekä perussatamapalveluita kuten septitankin tyhjennysmahdollisuus, vesipiste ja polttoainejakelu. Uimarantaa toivottiin parannettavan turvallisemmaksi. Yleisesti tärkeänä kehityskohteena pidettiin liikuntaesteettömien ja opastettujen reittien rakentamista. (Saine 2013.)

Oman tutkimukseni perusteella halusin tietää, mitä Varjakan mahdolliset kävijäryhmät harrastavat luontoliikunnan saralla? Mitä koetaan luontoliikunnan harrastamisessa suurimpana esteenä ja miten suunnitellaan käyttäjilleen esteetön kohde? Tämän työn tavoitteena, tutkimusongelmana, oli selvittää Varjakan luontopolun, uimarannan ja venesataman esteettömyyden parantaminen nykyisestä tilanteesta, niin että se tarjoaisi kaikille matkailijoille mahdollisuuden nauttia luonnosta ja merestä. Esteettömyyden kehittäminen toisi alueelle myös enemmän kävijöitä.

5.1 Tutkimuksen toteutus

Työni tekemisessä päädyin käyttämään molempia tutkimusmuotoja, kvantitatiivista ja kvalitatiivista. Kvantitatiivisen tutkimuksen eli määrällisen tutkimuksen objektiivisuuden katsotaan toteutuvan niin, että tutkija pysyy erillään haastateltavasta kohteesta. Kohdetta katsotaan puolueettoman ulkopuolisen silmin. Esitettävät kysymykset tukevat teoriaa. (Tilastokeskus 2014.)

Kvantitatiivisen eli kirjallisuustutkimuksen toteutin paperisella kyselykaavakkeella. Kyselyn avulla selvitin eläkeläisten ja liikuntaesteisten lähimatkailun liittyviä luontoharrastuksia ja esteettömän ympäristön tuomia haasteista. Eläkeläisryhmälle jaettiin paperisia kyselykaavakkeita yhteensä 80 kappaletta, joista sain 65 kappaletta vastauksia takaisin. Kynnys ry Oulun toimiston ryhmällä jaettiin samoja kaavakkeita 10 kappaletta, joista sain 9 kappaletta vastauksia takaisin. Kyselyn vastaajien

kesken luovutin arvottaviksi pienet palkinnot. Arvonnan suoritti paikan päällä kyseisten ryhmien edustajat. Toisena kyselynä lähestyin sähköpostitse pienvenesatamien vastaavia henkilöitä, koskien satamien esteettömyyden nykytilaa. Kohdesatamat valitsin satunnaisesti etelä- ja länsirannikolta. Sähköpostikyselyn lähetin kymmenelle satamalle, joista vain kaksi kohdetta vastasi kyselyyni. Purjehtivan tuttavani vinkistä lähestyin suoraan sähköpostikyselyllä lounais-rannikon pienvenesatamia ja sain kyselyyni heiltä yhteisvastauksen. Tutkimustulokset esitän maantieteellisessä järjestyksessä.

Tutkimuksen tekemiseen käytin myös kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen objektiivisuuden katsotaan toteutuvan niin, että tutkija ei sekoita omia uskomuksiaan, asenteitaan ja arvostuksiaan tutkimukseen. Tutkija yrittää ymmärtää haastateltavan henkilön näkökulmia sekä ilmaisuja ja on vuorovaikutuksessa tutkimuskohteensa kanssa. Tutkimuksen teoria on aineiston lukemisen, tulkinnan ja ajattelun lähtökohtana. (Tilastokeskus 2014.)

Työssäni haastattelut ja tutustumiset kohteeseen ovat kvalitatiivista tutkimusta. Haastattelin vapaamuotoisesti Oulun vammaisneuvoston jäseniä, Oulun uimarantojen esteettömyyden tilasta sekä yleisesti siitä, mitä ominaisuuksia esteetön luontopolku vaatii rakenteeltaan ja mitä on otettava huomioon ympäristön suunnittelussa. Tutustumiskäynnillä Johteenpookin satamassa ja Varjakan alueella käytin havainnointi menetelmää ja vapaamuotoista haastattelua. Otin valokuvia kohteista työni havainnollistamiseksi.

5.2 Esimerkkikohteet esteettömistä venesatamista

Otin yhteyttä sähköpostikyselyllä useampaan rannikkoseudun pienvenesatamaan, koska halusin saada tietoa satamien nykyisestä esteettömästä ympäristöstä, saavutettavuudesta ja tulevaisuuden suunnitelmista esteettömyyden kehittämiseen. Vastaustuloksen jäätyä pieneksi otin yhteyttä suoraan Suomen Purjehdusliittoon, josta minut ohjattiin ottamaan yhteyttä Espoon pursiseuraan. Espoon pursiseura tarjoaa puitteet vammaispurjehduksen harrastamiseen.

5.2.1 Espoon pursiseura

Espoon pursiseuran toiminnanjohtajan mukaan esteettömät ja osittain esteettömät satamapalvelut ovat lisääntyneet sitä mukaan kun kunnat ovat uudistaneet satamarakenteita. Hänen mukaansa esteettömyyttä ei ole kartoitettu eikä kirjattu satamapalvelutietoihin. Myöskään inva -merkillä varustetuista vene- ja vierasvenepaikoista ei ole saatavilla tietoa. Hänen mukaan olisi todella tarpeen tuoda palveluviestinnässä esille venesatamien esteettömyyspalvelutaso. Se olisi eduksi kaikille käyttäjille, niin seuroille, kunnille, yrityksille jotka toimivat satamassa. (Nirkko 2013.)

Heidän satamassaan;

- Invataksilla pääsee suoraan venekenttäalueelle ja laituriin porteil-
le.
- Toimintakeskus rakennus (valmistunut 2009) on esteetön. Pyörä-
tuoliramppi, inva-wc, sisätilarakenteet jne.
- Myös sähkötuolilla pääsee laiturille.
- Vammaispurjehdustoimin taa viikoittain, siihen sopivia purjeveneitä,
äänipoijuja

Näiden esteettömien toimintojen pohjalta he luonnehtivat satamansa toimintojen olevan osittain esteettömiä. Espoon purjehdusseurassa ollaan sitä mieltä että, esteettömyys palvelee ikääntyvääkin väestöä, ei ainoastaan erityisryhmiä. Heidän satamassa aiotaan kehittää esteettömyyttä edelleen. (Nirkko 2013.)

He näkevät tulevaisuuden tärkeinä kehityskohteina venenosturin hankinnan, joka toimii vammaispurjehduksessa käytettävien veneiden vesille laskussa ja nostossa sekä henkilönostimen hankinnan. Esteettömyysastetta halutaan lisätä laitureilla, he haluavat lisätä merkintöjä ja parantaa viestintää. Myös kulkureittien ja alueiden hyväkuntoisena pitäminen nähdään tärkeänä osana esteettömyyden lisäämiseen. (Nirkko 2013.)

5.2.2 Porkkala, Iniö ja Nauvo

Porkkalan, Iniön ja Nauvon satamat ovat yhden satamapalveluita tarjoavan yrityksen toiminnan alla, joten sain yhteisvastauksen kaikkien kolmeen satamaan kohdistuvista esteettömyyteen liittyviin kysymyksiin.

Kyseisien palvelusatamien rannoilla on helppo liikkua. Heillä on helppo pääsy ja kulku laitureille. Heidän satamissaan ei ole rakennettuna erillistä ongintapaikkaa. Näiden satamien satama-alueet ovat selkeät ja vierasvenelaiturit on merkitty opastein, väylät on merkitty virallisilla väylämerkeillä, joten satamat ovat hyvin saavutettavissa. Satamissa ei ole erikseen varattuja inva -paikkoja veneille, eikä sellaisista ole ollut kyselyä käyttäjien puolelta. Kyseisten satamien satamapalvelutiedoissa ei ole merkintää esteettömästä matkailusta. (Ramberg 2013.)

Tällä hetkellä näillä palvelusatamilla ei ole ajankohtaisia toimenpiteitä esteettömyyden suhteen. Kyselyn vastaajan mukaan olisi hyvä tehdä tarvittaessa mahdollinen kartoitus siitä, mikä on nykytaso toimia ja palvelua liikuntarajoitteisia. Heidän ehdotus olisi, että kartoituksen pohjalta voisi luoda vapaaehtoisen ohjeistuksen siitä miten, satamissa voisi paremmin huomioida liikuntarajoitteiset. (Ramberg 2013.)

5.2.3 Oulun Merenkävijät (OM) satama Johteenpooki

Sain mahdollisuuden käydä tutustumassa Oulun Merenkävijöiden (OM) satamaan Oulun Hietasaaren Johteenpookissa. Vammaiskilpurjehdusta harrastava Oulun vammaisneuvoston jäsen esitteli minulle alueella tehtyjä ratkaisuja ja pieniä kompromisseja, joita Hietasaaren satamassa oli tehty esteettömyyden parantamiseksi. Satamassa oli valitettavasti jo nostettu talviteloille yhdyssillat ja ponttoonilaituri.

Satama-alue on päällystetty asfaltilla. Sillä taataan se, että maanpinta pysyy tasaisena ympäri vuoden, eikä kesäisin ole pölysevä hiekkaa. Sen vuoksi alueella on helppo liikkua pyörätuolin kanssa. Sataman veneenlaskupaikka on myös asfaltoitu, eikä se ole liian jyrkkä (KUVIO 2), se helpottaa trailerin käyttäjiä veneluiskassa venettä laskiessa ja nostaessa.

Veneenlaskuluiskan viereen on valettu betoninen pyörätuoliramppi (KUVIO 2) veden jatkuvalle ponttoonilaiturille (KUVIO 3). Ponttoonilaiturilla on veneen kylkikiinnitys mahdollisuus ja se helpottaa kaikkia pienemmän veneen käyttäjiä veneeseen noustessa ja sieltä pois tultaessa. Ponttoonilaiturin pinta pysyy noin 10 cm vedenpinnan yläpuolella.

KUVIO 2. Veneenlaskupaikka ja pyörätuoliramppi (Orajärvi 2013)

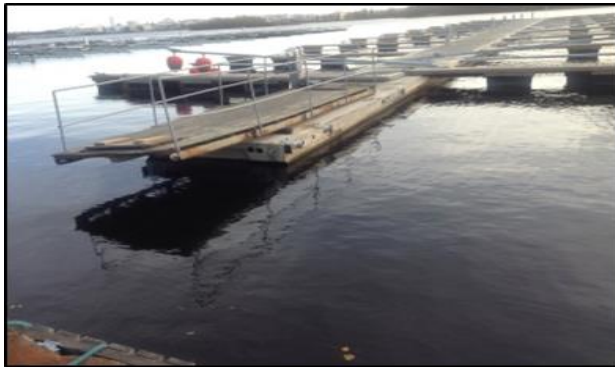

KUVIO 3. Ponttoonilaituri (Orajärvi 2013)

Rantalaiturille pääsee pyörätuoliluiskaa pitkin avustajan kanssa. (KUVIO 4.) Satala-alueella on kelluva betonilaituri, jonne pääsee esteetöntä kulkusiltaa pitkin. (KUVIO 5.) Laiturilla on useampia aisa- ja kylkikiinnityspaikkoja. Kylkikiinnityspaikoilla on helpompi kulkea laituriosan leveyden vuoksi. Liikuntaesteisen, joka ei käytä pyörätuolia, on helpompi toimia kylkikiinnityspaikolla veneen kanssa.

KUVIO 4. Venelaituri (Orajärvi 2013)

KUVIO 5. Yhdyssilta (Orajärvi 2013)

Satama- että ravintolarakennukseen on esteetön pääsy loivaa luiskaa pitkin. Satamarakennukseen on rakennettu esteetön WC- ja suihkutila.

5.2.4 Johtopäätökset esimerkki satama kohteista

Satamissa on jo olemassa olevaa esteettömyyttä tai osittaista esteettömyyttä otettu huomioon tarpeen mukaan. Yleinen ajatus tuntuu olevan kuitenkin, että esteetön ympäristö on vain liikuntarajoitteisia varten, pitäisi muistaa että, esteetön ympäristö palvelee kaikkia kohteessa liikkuja, niin perheitä, ikäihmisiä kuin liikkumiseen apuvälineitä käyttäviä ihmisiä.

Satamissa on tehty pieniä asioita, jotka parantavat kohteen esteettömyyttä ja saatavuutta valtavasti. Esimerkiksi korjaamalla mantereen-yhdyssillan-laiturin väliset tasoerot, parannetaan merkittävästi useamman käyttäjän kulkemista satama-alueella. Myös tavaroiden siirtäminen laiturille ja veneeseen onnistuu paremmin ilman tasoeroja. Parannusehdotuksia on hyvä kysyä kohteen käyttäjiltä itseltään, koska he ovat parhaita asiantuntijoita esteettömyyden suunnittelussa.

Olen samaa mieltä Nirkon kanssa siitä että, olisi erittäin hyvä kartoittaa satamien esteettömyyspalvelutaso ja tuoda tärkeä tieto esille kohteiden palveluviestinnässä satamien omissa satamapalvelutiedoissa, niin painetuissa esitteissä kuin internet-sivuilla. Se palvelisi samalla tavalla asiakasta kuin karavaanareilla ennakkotieto leirintäalueista ja niiden saatavilla olevasta palvelutoiminnoista.

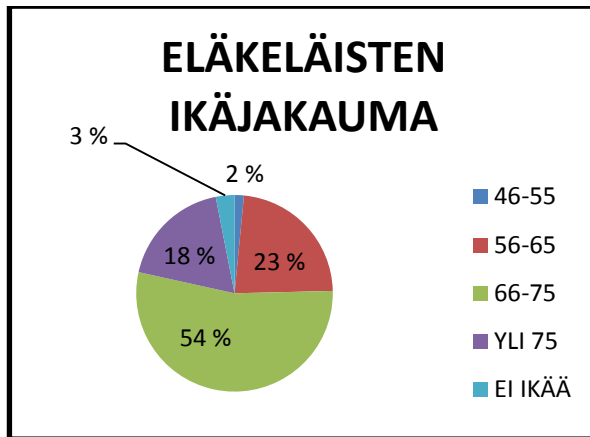
Esteettömyydellä laajennetaan satamien käyttäjäkuntaa ja lisätään käytettävyyttä, niin paikallisella tasolla kuin matkaveneilyn merkeissä.

5.3 Kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset

Kohdistin kirjallisen kyselyni eläkeläis- ja liikuntarajoitteiseen ryhmään, koska halusin tietää minkälaisia ulkoliikuntamuotoja he harrastavat ja mitä he kokevat haasteeksi ympäristössä liikkumiseen haasteiksi.

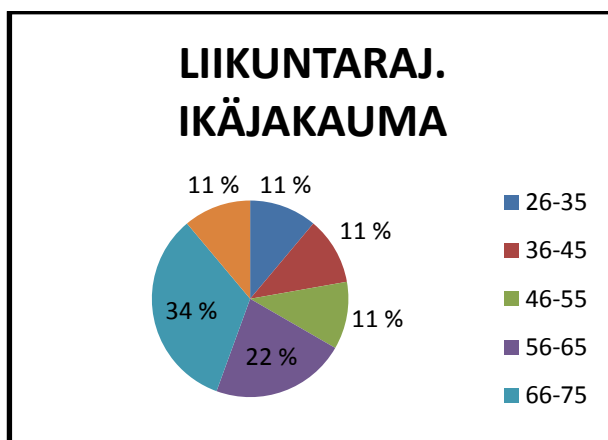
Kyselyni vastaajista 56 % olivat naisia, 32 % miehiä ja loput 12 % eivät ilmoittaneet sukupuolta lainkaan. Vastaajista 87 % olivat eläkeläisiä ja 13 % liikuntarajoitteisia.

Kaikista vastaajista yhteensä 63 % olivat sitä mieltä että, Oulun lähiympäristöstä löytyy hyvin esteettömiä matkakohteita. Kuitenkin 90% liikuntarajoitteisista ja 15% eläkeläisistä olivat sitä mieltä, ettei Oulun lähiympäristössä ole ollenkaan esteettömiä kohteita. Kyselyn perusteella ne eläkeläiset jotka, tarvitsivat liikkumiseen apuvälineitä, olivat liikuntarajoitteisten kanssa samaa mieltä lähiseudun esteettömistä kohteista.

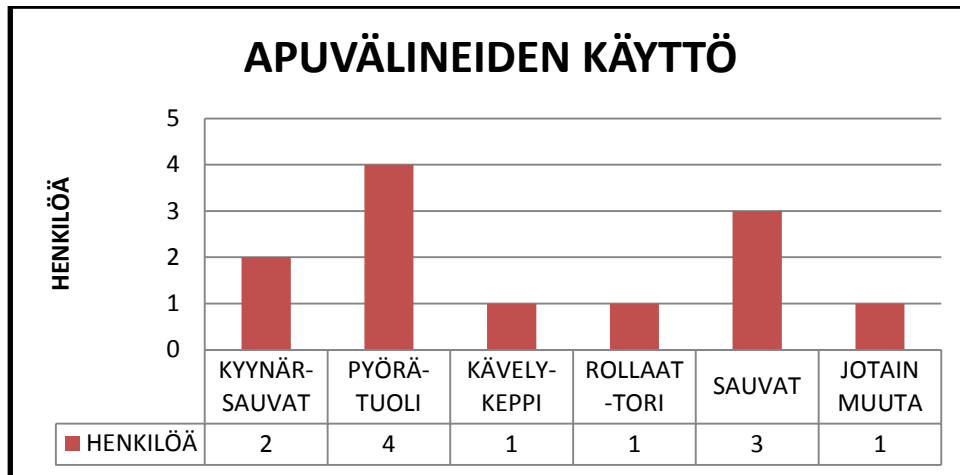
KUVIO 6. Eläkeläisten ikäjakauma

Kuviossa 6 kyselyyn vastaajista 95% eläkeläisistä olivat kokonaisuudessaan 56-75 -vuotiaita sekä kuviossa 7 todetaan, että 56% liikuntarajoitteisten ryhmästä kuuluivat samaan ikäryhmään. Kyselyyn vastaajista 3% ei halunnut ilmoittaa ikäänsä ja se muuttaa hieman vastaajien todellista ikäjakaumaa.

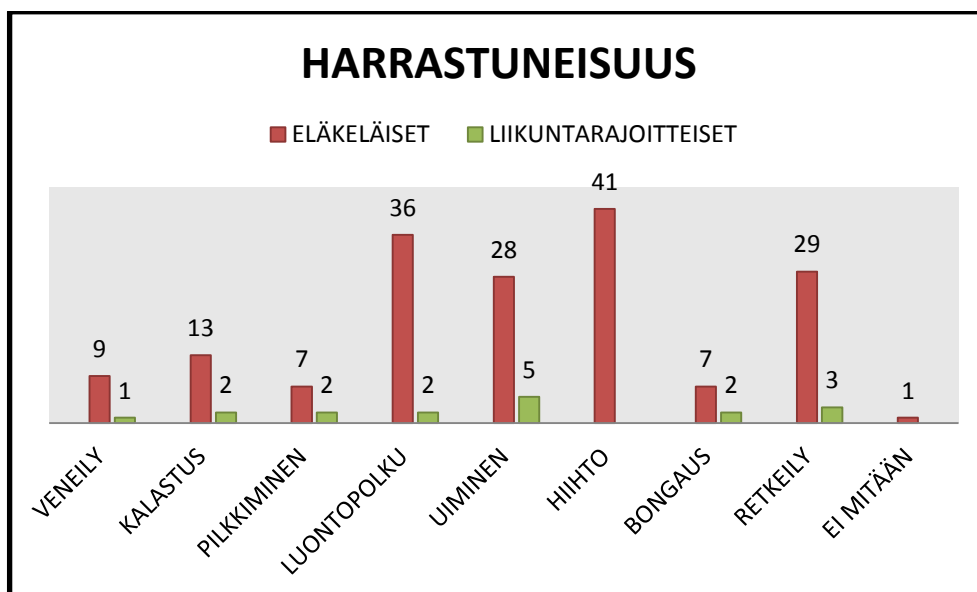
KUVIO 7. Liikuntarajoitteisten ikäjakauma

Kuviossa 7 ilmenee, että liikuntarajoitteisten ryhmässä kyselyyn vastaajien on ikäjakauma on laajempi. Heidän mielipiteet ovat tärkeitä, koska sain nuoremmiltakin vastaajilta kysymyksiini vastauksia.

KUVIO 8. Apuvälineiden käyttö

Kuviossa 8 näemme kaikkien vastaajien käytettävissä olevat apuvälineet. Kyselyn vastaajien käytetyimmät apuvälineet olivat pyörätuoli ja sauvat. Vastaajista yksi henkilö saattoi käyttää useampaa apuvälinettä tilanteen mukaan. Näiden apuvälineiden käyttö hankaloittaa liikkumista epätasaisessa maastossa.

KUVIO 9. Harrastuneisuus

Kuvion 9 perusteella voidaan todeta vastaajien harrastuneisuudesta, molempien ryhmien vastaajille uiminen, retkeily ja luontopolulla liikkuminen ovat tärkeitä harrastuksia. Yhteensä yli kolmekymmentä vastaajaa kaikista harrastaa uintia. Ret-

keily ja luontopolulla liikkuminen ovat eläkeläisten suosituin harrastus, liikuntarajoitteisista löytyy myös näiden luontoliikuntamuotojen harrastajia. Vesillä liikkuminen veneily, kalastaminen sekä talvella pilkkiminen ovat vastaajille myös tärkeä harrastus. Hiihto on kyselyn mukaan eläkeläisryhmän suosituin harrastus.

Avoimeen kysymykseen koetuista harrastamisen esteistä vastaajat kommentoivat seuraavasti.

Harrastuneisuuteen vaikuttaa paljon harrastuspaikan saavutettavuus. Tilanne koettiin hankalana. Kommentteja; *”linja-autoon pääsy pitäisi olla esteetöntä”*, se helpottaisi lähtemistä. Muina haastavina asioina koettiin että, *”korkeuseroja on paljon, portaita liikaa, kaiteet puuttuu, liuskat puuttuu ja jyrkkyserot, epätasainen maasto”*

Eräs vastaaja koki tärkeänä asiana sen, että olisi *”esteetön pääsy, luiskat/tasaiset kulkuväylät”* sekä *”poistamalla esteet että pääsee pyörätuolillakin joka paikkaan”*.

Harrastamista hankaloittavat; *”soratiet, huonot polut, epätasainen maasto”, ”tasainen tie laiturille asti jossa on onginta tai virvelöinti mahdollisuus, inva wc:t lähellä”* koettiin parannusehdotuksen harrastamiseen.

Kyselyni kysymykseen, harrastaisitko edellä mainittuja (taulukko 4) luontoliikuntamuotoja, jos niihin olisi esteetön pääsy? Vastasi 63% vastaajista myöstyvästi. Tämä vastaus tukee Varjakan luontopolun, pienvenesataman ja uimarannan kehittämistä esteettömällä teemalla. Toteutuessaan se palvelisi kaikkia käyttäjiä samanarvoisesti.

Kysyttäessä kiinnostusta lähteä Oulun torinrannasta Oulunsalon Varjakkaan laivala päiväretkelle, 95% vastaajista vastasivat kyllä. Meriyhteys Varjakkaan kiinnostaa oululaisia, sen avaaminen antaisi kaikille oululaisille mahdollisuuden tutustua kotikaupunkinsa merelliseen näköalaan ja palvelisi samalla Ouluun tulevia turisteja.

5.4 Johtopäätökset kvantitatiivisesta tutkimuksesta

Tiedoksianto, tiivistelmä käyttäjäkyselystä vuodelta 2009, jonka sain luettavaksi työni aloitus vaiheessa tukee tutkimustani. Varjakassa harrastettiin jo vuonna 2009 tutkimuksen mukaan ulkoilua luonnossa; veneilyä, kalastusta, lintujen bongausa, uimista ja virkistymistä. (Saine 2013.)

Esteetöntä luontopolkua, lintujen bongauspaikkaa ja retkeily mahdollisuutta kannattaa tekemäni tutkimuksen perusteella parantaa Varjakan alueella, koska 42% tutkimukseni vastaajista harrastaa kyseisiä luontoharrastuksia tällä hetkellä. Esteetöntä mahdollisuutta uimiseen, veneilyyn ja kalastukseen olisi myös syytä panostaa, koska 31% tutkimukseni vastaajista harrastaa kyseisiä lajeja. Nämä harrastajat eivät nuorene, lähitulevaisuudessa yhä useampi heistä tarvitsee jotain apuvälinettä liikkumiseen. Usein vanhempien liikkujien ja liikuntaesteisten mukana on myös muita perheenjäseniä, joten esteetön ympäristö palvelee jokaista käyttäjää.

Esteettömyyttä lisäämällä, Varjakasta saadaan käyttäjäystävällisempi kohde kaiken ikäisille. Myöskin kohteen esteettömyys talvella kannattaa ottaa huomioon, koska tutkittavan ryhmän harrastuksista hiihto ja pilkkiminen olivat tärkeitä harrastuksia 26%:lle vastaajista.

6 ESTEETTÖMÄN YMPÄRISTÖN SUUNNITTELU

Seuraavat esimerkit esteettömään satamatoimintaan on tarkoitettu kaikille matkailijoille, ohjeistus on tehty pyörätuolia käyttävän henkilön mukaan. Opasteet on suunniteltu kuulo- ja näkövammaisia ajatellen, niin että ne palvelevat jouhevasti kaikkia alueen käyttäjäryhmiä. Yhtenä tiedon lähteenä olen käyttänyt Opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisua Esteetön luontoliikunta -kirjaa, josta löytyy piirrokset kuhunkin kohteeseen.

Kulkuväylät

Yleisesti kulkuväylän maanpinnan tulee olla kova, tasainen ja luistamaton. Väylät tulee mitoittaa pyörätuolimitoituksella niin, että yksikaistaisen kulkuväylän leveys on vähintään 900 mm ja kääntymiskohdissa leveys on oltava 1200 mm. Sivukaltevuus väylällä saa olla enintään 2 % ja väylän kulkusuunnan enimmäiskaltevuus 5%. (Invalidiliitto ry)

Näkövammaisen liikkumisympäristöksi suositellaan kulkuväylän leveydeksi 1000 mm – 1200 mm riippuen kulkemistavasta, joko valkoisen kepin kanssa, opaskoiran tai oppaan kanssa. Vapaan korkeuden tulee olla 2200 mm ylhäältäpäin tapahtuvan törmäämisvaara estämiseksi. Näkövammaiset käyttävät liikkumisessaan avukseen kuulo- ja tuntoaisteja, joten ympäristön melu vaikeuttaa opastavien äänimerkkien kuulemistä. Kuulonperusteella suunnistamisessa auttaa, jos kulkuväylä rajoittuu rakennukseen tai aitaan. (Invalidiliitto ry.)

Valaistus ei saa olla häikäisevä, sen tulisi lisätä turvallisuutta ja viihtyvyyttä. Valaisimet tulee sijoittaa kulkuväylän samalle puolelle yhtenäiseksi riviksi, niin ettei valaisimien välille synny pimeitä alueita. Valaisimien valaistustehoksi suositellaan on 10 - 20 luxia. (Invalidiliitto ry.)

Kulkuväylillä on myös huomioitava se, että kulkupinnat ovat märkänäkin luistamattomat ja kulkuväylien materiaalin erot aiheuttavat toisistaan poikkeavan kitkan. Nämä vaikeuttavat kävelevän liikkumisvammaisen kannalta ikäviä yllätyksiä. Kuitenkin erilaisilla pintamateriaaleilla voidaan opastaa ja varoittaa. (Invalidiliitto ry.)

Laiturialueet

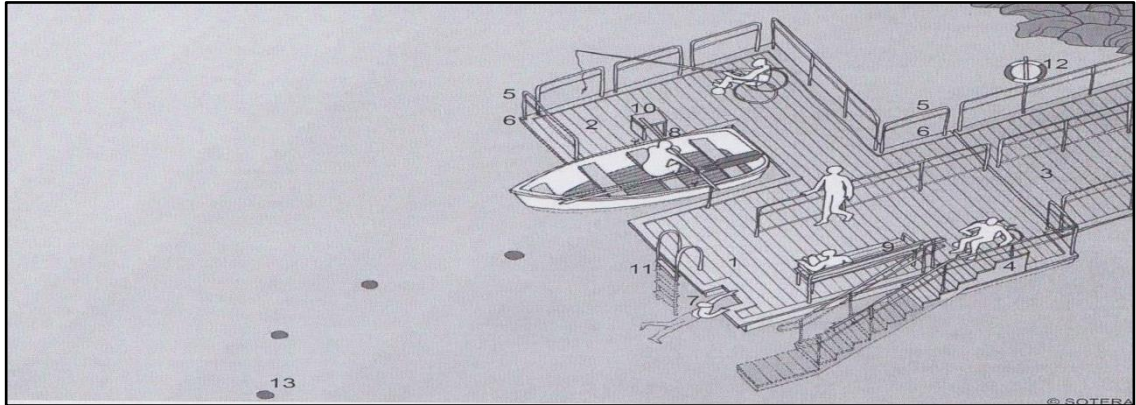
Laiturialueelle tulisi johtaa kova, tasainen ja luistamaton kulkuväylä, joka kulkee portaattomasti laiturialueelle. Laituri voi olla betoni- tai puurakenteinen, kiinteä- tai ponttoonilaituri. Ponttoonilaituri (KUVIO 10) on rakenteeltaan paras, koska se mukautuu vedenpinnan vaihteluihin. Laiturin sopiva leveys on noin 1800 mm. Puupintaisten laitureiden tulee olla poikkilaudoitettuja, lautojen rakojen leveys enintään 5 mm:n levyiset ja laiturin ympäri reunan asennetaan reunaste 50 mm laiturin pinnasta ehkäisemään pyörien luiskahtamista pois kulkuväylältä. Veneiden kiinnityspisteet, valaisimet ja sähköpistokkeet tulee sijoittaa niin, ettei laiturilla liikkuja törmää niihin. (Verhe, Ruti & Suomen Invalidien Urheiluliitto 2007, 69.)

Laiturin jatkokset ja liitoskohdat toteutetaan ilman tasoeroja, kuten kuviossa 10. Laiturilla tulee olla veneelle kylki- tai peräkiinnitys mahdollisuus, helpottamaan veneeseen ja veneestä nousua. Uimarannalle johdetaan tiivispintainen, kivetty tai puupinnoitettu polku tai reitti upottavan maastonosan yli uimalaiturille tai veteenmenoluiskalle (KUVIO 9). Uimalaituriksi soveltuu hyvin ponttoonilaituri, joka on mitoitukseltaan vähintään 1,8 metrin levyinen. Laiturin päähän tarvitaan tilaa liikkumiseen pyörätuolilla ja sen säilyttämiselle uinnin aikana. Laiturille on hyvä rakentaa penkki rantaelämän seuraamiseen varten (KUVIO 10). (Verhe ym. 2007, 78-82.)

Laiturilta voi olla joko porrastus- tai luiskayhteys veteen. Portaiden tulee olla käsijohdeella varustettu, loivat, 600 - 700 mm leveät ja ne aloitetaan 500 mm laituripinnan yläpuolelta, jotta pyörätuolista on helppo siirtyä porrastanteelle. Portaat ja käsijohde ulottuvat uintisyvyiseen veteen saakka ja päättyvät vedenalaiselle tasanteelle. (Verhe ym. 2007, 78-82.)

Veteenmenoluiska (KUVIO 11) johdetaan suoraan rannalta tai laiturilta uintisyvyiseen veteen saakka, luiska leveydeksi suositellaan 900 mm, jotta sinä voidaan kulkea avustajan kanssa. Luiskan alkupäähän ja vedenalaiselle tasanteelle tukee tehdä levennys kääntymistä ja pyörätuolin säilytystä varten. Luiska voidaan tehdä metalliritilästä tai se voi olla puupintainen ja se varustetaan molemmin puoleisella käsijohdeella. (Verhe ym. 2007, 78-82.)

Uima-alueen laidoille ankkuroidaan rajapöijut rajaamaan uima-alueetta, rajat merkitään kelluvilla köysillä. Uimarannalla voi olla veteenmenoa helpottamassa henkilönostin. Laiturille, rannalle tai uima-alueen kääntymispisteelle voidaan sijoittaa äänimajakka helpottamaan näkövammaisen suunnan hahmottamista. (Verhe ym. 2007, 78-82.)

KUVIO 10. Laituri ja yhdyssilta (SuRaKu opas)

Yhdyssilta

Yhdyssilta liittää laiturin ja rannan toisiinsa (KUVIO 10). Siltamainen luiska rakennetaan 900 - 1500 mm leveänä. Siltojen päiden tulee olla viistetyt niin, että apuvälinettä käyttäen pystyy liikkumaan esteettä laiturin ja sillan sekä mantereeseen välillä. Sillan pitää olla riittävän pitkä, jotta se on matalan ja korkean veden aikana tarpeeksi loiva.

Yhdyssillassa on käsijohteet 700 mm:n ja 900 mm:n korkeudelle, johteiden päät taivutetaan alas. Sillan pinnassa ulkoreunoilla kiertää 50 mm korkea reunaeste antamassa lisä turvallisuutta. Maihinnoususillan kummassakin päässä on oltava saranoidut luiskat, ettei sillan pään ja aluksen kannen tai laiturin korkeusero jää suureksi. (Verhe ym. 2007, 70.)

Venelaituri

Ponttoonilaituri (KUVIO 3) soveltuu hyvin kevytvenelaituriksi. Kanoottiluiska helpottaa kanoottien ja jollien kanssa vesille meno ja pois tuloa. Laituri rakennetaan 1,8 m leveänä ja laiturin yläpinnan korkeus veden pinnasta tulisi olla 450 mm. Laiturissa on käsijohde ja reunatuki. Venelaiturissa voi olla myös syvennys, jossa on avattava, kääntyvä tai nouseva aisamainen tanko, joka laskettaessa ylittää veneen. Venelaiturista kuva Esteetön luontoliikunta –kirjassa sivulla 76. Ponttoonilaituri (KUVIO 3) soveltuu hyvin kevytvenelaituriksi. Kanoottiluiska helpottaa kanoottien ja jollien kanssa vesille meno ja pois tuloa. Näkövammaisille tarkoitettu äänimajakka auttaa etäisyyksien havainnoimisessa laiturilta lähtiessä ja takaisin tullessa. (Verhe ym. 2007, 74.)

Ongintapaikka

Rantaongintapaikaksi rakennetaan väljä kaiteilla ja reunaesteillä varustettu laituritasanne, kooltaan esimerkiksi 2,5 m x 3,6 m. Laituri olisi hyvä sijoittaa noin 300 mm vedenpinnan yläpuolelle. Laiturilla olisi hyvä olla selkänöjallinen ongintapenkki keppien avulla liikkuville kalastajille. Kaiteeseen on hyvä jättää ongintavälineelle aukkoja pyörätuolissa istuvalle kalastajalle. (Verhe ym. 2007, 75-77.)

Uimaranta-alue

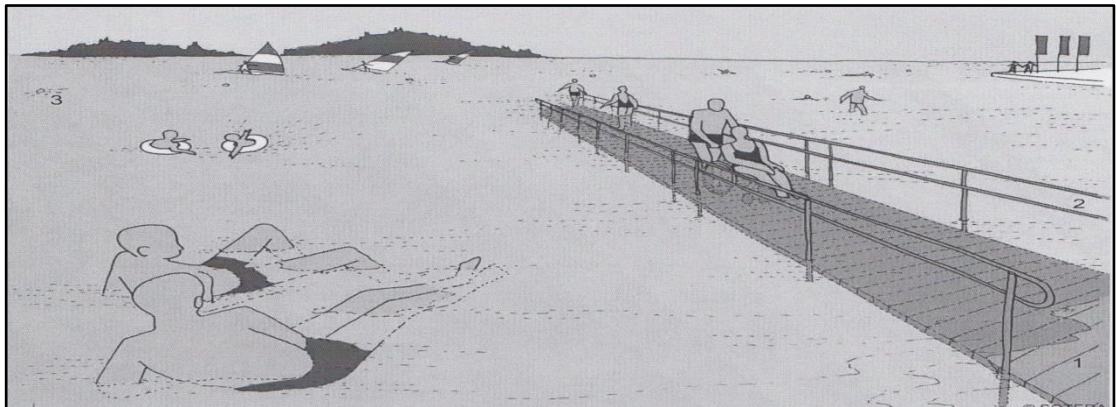
Uimarannalle johdetaan tiivispintainen, kivetty tai puupinnoitettu polku tai reitti upottavan maastonosan yli uimalaiturille tai veteenmenoluiskalle (KUVIO 9). Uimalaituriksi soveltuu hyvin ponttoonilaituri, joka on mitoitukseltaan vähintään 1,8 metrin levyinen. Laiturin päähän tarvitaan tilaa liikkumiseen pyörätuolilla ja sen säilyttämiselle uinnin aikana. Laiturille on hyvä rakentaa penkki rantaelämän seuraamiseen varten (KUVIO 10). (Verhe ym. 2007, 78-82.)

Laiturilta voi olla joko porras- (KUVIO 10) tai luiskayhteys veteen. Portaiden tulee olla käsijohteella varustettu, loivat, 600 - 700 mm leveät ja ne aloitetaan 500 mm laituripinnan yläpuolelta, jotta pyörätuolista on helppo siirtyä porrastasanteelle.

Portaat ja käsijohde ulottuvat uintisyvyiseen veteen saakka ja päättyvät vedenalaiselle tasanteelle. (Verhe ym. 2007, 78-82.)

Veteenmenoluiska (KUVIO 11) johdetaan suoraan rannalta tai laiturilta uintisyvyiseen veteen saakka, luiska leveydeksi suositellaan 900 mm, jotta siinä voidaan kulkea avustajan kanssa. Luiskan alkupäähän ja vedenalaiselle tasanteelle tulee tehdä levennys kääntymistä ja pyörätuolin säilytystä varten. Luiska voidaan tehdä metalliritilästä tai puupintaisena. Luiska varustetaan molemmin puoleisella käsijohdeella. (Verhe ym. 2007, 78-82.)

Uima-alueen laiduille ankkuroidaan rajapojut rajaamaan uima-aluetta, rajat merkitään kelluvilla köysillä. Uimarannalla voi olla veteenmenoa helpottamassa henkilönostin. Laiturille, rannalle tai uima-alueen kääntymispisteelle voidaan sijoittaa äänimajakka helpottamaan näkövammaisen suunnan hahmottamista. (Verhe ym. 2007, 78-82.)

KUVIO 11. Luiskayhteys veteen (SuRaKu opas)

Rannan pukeutumistilat

Pukeutumistilojen tulisi olla väljät, niin että tilaan mahtuu mahdollisesti yhdessä avustajan kanssa. Pukeutumistilaan johdetaan tiivispintainen kulkuväylä ja sisäänkäynnin tulisi olla maanpinnan tasossa. Pukukoppiin sijoitetaan leveä laverimainen penkki, joka käy hyvin myös lapsiperheiden käyttöön. (Verhe ym. 2007, 79.)

Luontopolku

Retkeilyreittien pintamateriaaliksi soveltuu hyvin kivituhka, kulkupinnan tulee olla tiivis, tasainen ja luistamaton. Kulkuväylän on sovelluttava monenlaiseen liikkumisen niin jalkaisin, pyörätuolilla, pyöräillen, talvella hiihtäen tai lumikävelen.

Kapea jonossa kuljettava polku on 1,5 m:n levyinen ja leveämmät rinnankuljettavat vaativat tilaa 2 – 4 m. Helppokulkuisella polulla sallitaan jyrkimmillään 1:15 - 1:12,5 kaltevuus ja vaikeakulkuisella polulla kaltevuus on enintään 1:12,5 - 1:8.

Puupintaisenpolun vähimmäisleveytenä pidetään 1,2 m, tarvittaessa polulle rakennetaan ohituspaikat, joiden leveys on vähintään 1,8 m. Kääntöpaikan leveys on 2,5 x 2,5 m leveä. Maanpinnan ja puupolun ero tuodaan esille kaiteella tai käsi-johteella sekä tarvittaessa reunaesteellä, joka on havaittavissa maasta kepillä ja estää pyörätuolin renkaan luiskahtamisen pois kulkualueelta.

Lyhyempien kaikille käyttäjille soveltuvien pyörätuolireittien varrelle tehdään levähdyspaikkoja penkkeineen 100 – 200 m:n välein ja lyhyemmille retkeilyreiteille 0,5 – 1 km:n välein. Taukopaikat ja tulisijat sijoitetaan reittien risteyskohtiin, paikkaan jossa voi nauttia luonnonihmeistä. (Verhe ym. 2007, 58.)

Tulentekopaikalla on huomioitava pyörätuolimitoitus, polttopuiden saanti ja tulenteon helppous on toimittava myös pyörätuolissa istuen. Keittotason korkeus 700mm maasta. Alueella on huomioitava turvallisuus lasten osalta. (Verhe ym. 2007, 60.)

Luonnontarkkailutasanne

Luonnontarkkailupaikka sijoitetaan esteettömän polun varrelle tai sopivalle kääntöpaikalle vähintään 1200 mm leveänä. Tasanteelle johdetaan kaiteellinen loiva luiska, jonka kaltevuus on vähintään 8 %. Tasanteelle olisi hyvä rakentaa esteettömät penkit levähdyspaikaksi. Tasanteelle asennetaan matala ja läpinäkyvä kaide, joka ei estä lapsia ja pyörätuolissa istuvia luonnontarkkailussa. Katolla varustettu tarkkailutasanne parantaa paikan käytettävyyttä. (Verhe ym. 2007, 64.)

Opasteet

Tunnustelemalla luettava opaste sijoitetaan 900 – 1200 mm:n korkeudelle kaltevalle tasolle. Sopiva kirjasinkoko pitkälle tekstille on 15 mm ja lyhyelle 35 mm. Kirjasimet ovat 0,5 – 1 mm:n koholla taustastaan. Syvennyskuvioita käytettäessä kirjain tehdään suurempana niin, että sormi voi kulkea kirjainta pitkin. Opasteissa voidaan käyttää edellisten lisäksi myös pistekirjoitusta. (Verhe ym. 2007, 9.)

Opasteiden teksti ja kuvat erotetaan taustastaan väri- ja tummuuserojen avulla. Opasteen oma valonlähde sijoitetaan kilven yläpuolelle tai sen sisälle, niin ettei opasteen pinta häikäise tai ole kiiltävä. Opasteen teksti on lyhyttä ja sisältää helpolukuisia lauseita sekä sitä täydennetään selkeyden lisäämiseksi havainnollisilla kuvilla, kuvasyμβoleilla ja väreillä. Opasteessa mainitaan alueen ja reittien mahdollisista rajoituksista. Reittien luokitus antaa etukäteistietoa reittien vaikeusasteesta, pituudesta ja palvelutasosta. (Verhe ym. 2007, 8-10.)

Kulkuväylän pinnassa oleva opaslaatat eli kohokuvioitu laatta osoittaa kulkusuunnan tai varoittaa. Väylän kulkusuunta merkitään pitkittäisillä kohoraidoilla. Varoitus alas vievästä portaasta tai laiturin reunasta merkitään pallokalotin muotoisilla kohotäplien avulla. Kohokuvioiden korkeus on 5 mm. (Helsinki kaikille.)

TAULUKKO 1. Opasteiden reittimerkinntät (mukaillen Luontoon)

	Helppo reitti
	Keskivaativa reitti
	Vaativa reitti

Reittien vaikeusastetta kuvaillaan symboleilla (TAULUKKO 1) yhdessä tunnusvärien kanssa. Luokituskilvet kiinnitetään opasteisiin, viittoihin ja reitin varsilla oleviin tolppiin.

KUVIO 12. Helppo reitti

Helppo reitti symboli tarkoittaa kaikille käyttäjille soveltuvaa esteetöntä reittiä. Reitti on kaltevuudeltaan 1:20 eli 5 % ja sivuttaiskaltevuus 2 %. Tällä reitillä on mahdollista kulkea itsenäisesti pyörätuolilla kelaten tai kävellen. Reitien leveyden oltava vähintään 2 m. (Suomenlatu.)

KUVIO 13. Vaativa reittireitti

Vaativa reitti on esteetön pyörätuolireitti kaltevuudeltaan yli 1:20 ja sivuttaiskaltevuus enintään 2 %, siellä on vaikeakulkuisia osia, polun tasaisella osuudella voi olla pieniä kuoppia sekä pehmeämpiä maaston osia. Reitillä on varauduttava kulkemaan avustajan kanssa. (Suomenlatu.)

Viestintä

Internet on tämän päivän tiedonhakukanava ja sen myötä matkailukohteille tärkeä markkinointiväline. Esteettömyyden kokonaisvaltainen suunnittelu alkaa selkeiden verkkopalveluiden toteuttamisesta. Nykypäivän matkailija arvostaa sivujen laatua ja tiedon saannin helppoutta, niin ettei hänen tarvitse etsiä haluamaansa informaatiota.

tiota useasta eri lähteestä. Hyvin suunnitellut internet -sivut ovat selkeät ja sivuilta on helppo löytää etsimänsä. (Vanhamäki 2007.)

7 VARJAKAN NYKYTILA JA ESTEETTÖMYYS EHDOTELMA

Tutustuin tutkittavaan kohteeseen Varjakan saareen, satamaan ja Varjakan Kartanoon toukokuussa 2013. Kävin luontopolulla ja satamassa uudelleen syyskuussa 2013. Valokuvasin kohteessa huomaamiani esteitä. Näiden käyntien pohjalta tuon seuraavassa esille alueen nykytilaa esteettömyyden näkökulmasta. Annan myös ehdotuksen esteettömän ympäristö toteuttamiseksi. Ehdotukset perustuvat edellä kuvattuihin esimerkkeihin sekä vammaisneuvostolta saamiini vinkkeihin.

7.1 Akion saari

Akion saareen vievä risteys on viitoitettu hyvin, opasteviitoissa kerrotaan mitä kohteesta löytyy. Risteyksessä ei käy selville, onko perillä parkkialuetta ja kenelle polku soveltuu kuljettavaksi. Saareen vievän tie reunalla on opastauluja, joissa kerrotaan hyvin ympäröivästä kasvillisuudesta ja linnustosta, joita alueella esiintyy (KUVIO 15). Tien päässä on pieni aukio, jossa on iso opastaulu koko alueesta ja saarella kiertävästä luontopolusta. Aukio kävisi parkkialueesta, mutta alue on maastoltaan epätasainen.

Saarella kulkee luonnontilainen juurakkoinen luontopolku (KUVIO 14), joka on vaihtelevasti kapeampi yhden kuljettava ja välillä leveämpi rinnankuljettava. Maasto on tasamaata. Polun reitti on merkitty selkeästi valkopäisillä paksuilla puutolpilla ja se kerrotaan opastaulussa lähtöpaikalla, niiden perusteella polun kiertäjä pysyy hyvin oikealla reitillä. Saarella risteilee muitakin kulkureittejä, jotka on tehty huoltotieksi mönkijälle. Saarella on lintutorni, laavu ja kaksi makkaranpaistopaikkaa hieman metsittyneellä ranta-alueella, rannalla kasvaa alueella tyypillinen korkea kaislikko, joka estää näkyvyyden merelle. Lintutornin läheisyydessä on opastauluja linnuista ja kasvillisuudesta.

KUVIO14. Akionsaaren luontopolku (Orajärvi 2013)

KUVIO 15. Opastauluja kasvillisuudesta (Orajärvi 2013)

KUVIO 16. Akionsaaren lintutorni (Orajärvi 2013)

Ehdotus

Varjakan alueen saavutettavuutta voisi parantaa kevyenliikenteenväylän rakentamisella Varjakan ranta-alueelle.

Akion saaren tienristeykseen selkeä opaste kohteen pysäköintimahdollisuudesta ja opastauluun selkeät merkinnät saaren luontoreitin vaikeustasosta ja kuljetavuudesta.

Luontoreitti suositellaan päällystettäväksi kivituhkalla tai muulla kovalla materiaalilla, jos reitti halutaan rakentaa pyörätuolilla kuljettavaksi. Reitin haastaviin osiin olisi tehtävä puupolku kulkemista helpottamaan. Reitin varrelle olisi parannettava viitoitusta ja opasteita. Vammaisneuvosto suositteli lisäämään ennakkotietoja maaston muutoksista, sekä opasteissa olisi hyvä ilmoittaa mahdollisuudesta palata reitiltä, jos reitti käy mahdottomaksi kulkea ilman avustajaa.

Laavupaikalle olisi tehtävä kulkuaukko pyörätuolimitoituksella, jotta tuolilla pääsee rullaamaan lähemmäksi tulentekopaikkaa. Laavupaikan rantaan tai lintutornien läheisyyteen olisi hyvä tehdä loivaluiskainen luonnontarkkailutasanne pyörätuolille, jotta luontoa pääsisi ihailemaan paremmin.

7.2 Varjakan Kartano

Mantereenpuoleisella rannalla sijaitsee Varjakan Kartanon vanha pihapiiri. Pihapiirissä on 1900-luvun alun rakennuksia, joita on peruskorjattu viime vuosina. Kartanon pihapiirin parkkialueen yhteydessä on selkeitä opastauluja, jossa kerrotaan alueesta ja sen historiasta. Kartanolla toimii catering yrittäjä ympäri vuoden. Kartanon on tehty pyörätuolirampit pääsisäänkäynnin yhteyteen, mutta vanhan talon korkeiden kynnyksien yli ei pääse pyörätuolilla ilman avustajaa. Museovirasto sanelee vanhan talon muutostöitä tarkasti. Pihan toisesta rakennuksesta löytyy inva-wc, johon pääsee pyörätuoliramppia pitkin. Pihapiirin uudisrakennus on paviljonki, joka toimii alkukesästä syksyyn. Rakennukseen on esteetön pääsy ja siellä on esteettömät tilat. Kartanon rannassa on rantasauna ja grillikota, joihin ei ole esteetön sisäänpääsy, saunan pihalle on esteetön pääsy pyörätuolilla. Kartanon pihapiiri on hieman mäkinen, joten siellä on hankala liikkua pyörätuolilla ilman avustajaa.

Ehdotus

Kartanon pihan tasoitusta niiltä osin kun on tarpeellista, jotta siellä pääsee kulkemaan itsenäisesti pyörätuolilla rakennuksien välillä.

7.3 Varjakan saari

Varjakan saareen pääsee kapulalossilla tai omalla veneellä. Lossi ei ole yleisessä käytössä. Saarella on sahanaikaisia historiallisia 1800 -luvun rakennuksia. kuten; peruskorjattu konttorirakennus, paritaloja, peruskorjaamaton sahapäällikön ja virkailijoiden asuinrakennus sekä osittain korjattu paloasema letkutorneineen. Saarella kulkee luonnonvaraisia polkuja. Lossisataman, saunan ja saunailaiturin läheisyydessä kulkee osittain huonokuntoinen puupolku. Varjakan saarella on rantasauna, jota voi halutessaan vuokrata käyttöönsä. Saunan edessä on hyväkuntoinen laituri, johon voi rantautua veneellä. Laiturilta nousee luiska saunalle. (KUVIO 17)

KUVIO 17 Varjakan saaren laituri ja puupolku (Orajärvi 2013)

Ehdotus

Saarella osittain huonokuntoinen puupolku lossilaiturin ja rantasaunan läheisyydessä, joka tulisi korjata niiltä osin kun on tarpeellista. Laiturille rakennettava kaide sekä reunaeste, turvallisuutta lisäämään. Laiturille voisi rakentaa myös nojattomia penkkejä, joihin olisi helppo istua. Laiturille rantautumista helpottamaan olisi hyvä rakentaa matalampi ponttoonilaituri kuten kuviossa 3.

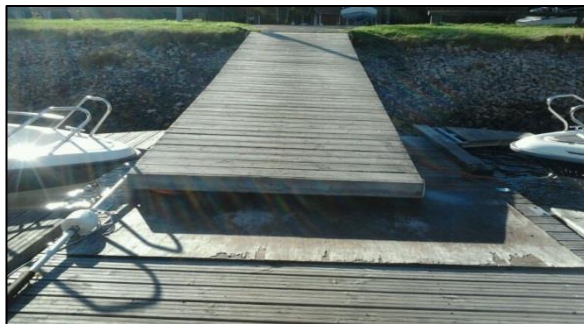
7.4 Varjakan venesatama

Varjakan mantereenpuoleisella rannalla on tällä hetkellä pienvenesatama, satamassa on neljä laituria, jossa on kylkikiinnityspaikkoja (KUVIO 20) ja aisakiinnityspaikkoja (KUVIO 21) sekä vierasvenelaituri, viisi kalastajamajaa, kaksi wc:tä, nuo-

tiopaikka, lentopallokenttä, veneenlaskupaikka, telakka-alue, valaistus, sähköpistokkeita ja vesipiste veneilijöille läheisellä Varjakan kartanolla. Aallonmurtajat suojaavat satamaa. Laitureilla ei ole kaiteita (KUVIO 18). ja yhdyssiltojen että laitureiden väliset korkeuserot ovat melko suuret (KUVIO 19). Vierasvenelaituri on merkitty selkeästi.

KUVIO 18. Mantereen venelaituri (Orajärvi 2013)

KUVIO 19. Yhdyssilta (Orajärvi 2013)

KUVIO 20. Kylkikiinnityspaikka (Orajärvi 2013)

KUVIO 21. Aisapaikka (Orajärvi 2013)

Ehdotus

Yhdyssiltojen ja laitureiden väliset korkeuserot poistetaan kuvan 10 mukaisesti venelaitureista tai yhdestä laiturista, josta tehdään kokonaan esteetön. Esteettömälle laiturille useampia kylkikiinnityspaikkoja, koska silloin veneilijä pääsee paremmin kulkemaan veneeseen ja veneestä pois. Esteettömällä venelaiturilla voisi olla henkilönostin, joka merkitään selkeästi inva -merkillä.

Veneenlaskupaikka tehdään sopivan kaltevaksi, ei liian jyrkkä, asfaltoitu pinta. Veneenlaskupaikan viereen pyörätuoliluiska, joka johtaa pienemmälle ponttoonilaiturille, joka on 10 cm vedenpinnan yläpuolella. (KUVIO 3) Veneenlaskupaikalla sivussa oleva matala ponttoonilaituri helpottaa kaikkien käyttäjien veneeseen menoa. Esteetön kulku on huomioitava myös muissa tulevilla satamapalvelupisteissä kuten; septitankin tyhjennyspaikka, tankkauspaikka, vedenottopaikka. Alueella on kiinnitettävä huomiota sopivan valaistukseen myös laiturialueella.

7.5 Uimaranta

Uimaranta on venesataman läheisyydessä, aallonmurtajan toisella puolella erillään veneistä. Vedessä uintialue on rajattu poijuilla ja uimareiden omalla laiturilla. Laiturilta on kolme erillistä metallista laskeutumisporrasta veteen. Uimarannan läheisyydessä on vaatteiden vaihdolle kaksi pukeutumiskoppia, uimarannalla on oma makkaranpaisto paikka ja kaksi levähdyspenkkiä.

KUVIO 22. Varjakan uimalaituri (Orajärvi 2013)

KUVIO 23. Varjakan uimaranta (Orajärvi 2013)

Ehdotus

Uimarannalle johdetaan kovapäällysteiset kulkuväylät pehmeän rantahiekan yli. Uimaranta-alue suunnitellaan helppokulkuiseksi, pidetään selkeät linjat. Kulkupinnoilla selkeät värikontrastit helpottavat pintojen ja tasoerojen hahmottamista. Uimarannalle olisi hyvä rakentaa (KUVIO 11) kaltainen kaiteellinen veteenmenoluis- ka helpottamaan pyörätuolilla veteen menoa. Uimalaituri voi olla vaihtoehtoisesti (KUVIO 10) mukainen ponttoonilaituri josta, johtaa loivat portaat tasaiselle vedenalaiselle alustalle. Rakentamisessa pitää valita materiaali, joka ei ole liukas veden alla. Rannalle olisi hyvä asentaa äänimajakoita näkövammaisten suunnistamista helpottamaan.

Pukeutumiskopit ja wc:t rakennetaan esteettömiksi pyörätuolimitoituksen mukaan. Makkaranpaistopaikka rakennetaan niin, että alueelle pääsee pyörätuolilla. Levähdyspenkkejä olisi hyvä rakentaa nojallisia ja nojattomia eri käyttäjäryhmille. Istuin- korkeus oltava 400 – 500 - 550 mm (Verhe & Ruti, 2007, 25). Näillä toimenpiteillä huomioidaan liikkumisrajoitteisen omatoimista liikkumista alueella.

7.6 Opastus

Varjakan alueella on selkeitä opastauluja alueen kasvillisuudesta ja eläimistöstä, nähtävyyksistä ja luontopolun reiteistä. Varjakan alueen infotaulu on kattava. Infotaulua ei ole erikseen valaistu. Viitoitetut opasteet ohjaavat hyvin oikeaan paikkaan.

KUVIO 24. Sataman opastaulu (Orajärvi 2013)

KUVIO 25. Alueen luontotauluja (Orajärvi 2013)

Ehdotus

Reittiopasteisiin lisätään reittien vaikeusaste merkinnät. Pääopasteiden valaistukseen olisi kiinnitettävä huomiota. Kylteissä on kiinnitettävä huomiota fonttien koon, selkeään kirjaintyyliin. Opasteet olisivat luettavissa myös pyörätuolikorkeudelta, lukukorkeus 1,15 - 1,6 m. Luontopolulle toivottiin ennakoivaa opastusta maastossa, opasta jossa kerrotaan varoituksia tulevista maaston muutoksista ja tulevan levähdyspisteen etäisyydestä.

Myös luontopolulle sijoitettavalla äänimajakalla nähtiin olevan tarvetta, esimerkiksi lähestyminen laavupaikalle. Myös älylaitteisiin ladattavien sovelluksia luontokohteesta toivottiin kehitettävän. (Oulun vammaisneuvosto 2013.)

7.7 Viestintä

Internet -sivut, josta löytyy satamapalvelutiedot, sataman koordinaatit, satamanumero ja merikartta. Sivuilta löytyy tietoa myös palveluista, joita on tarjolla satamassa esim; vesipiste, sähkö, wc, luontopolku. Sivuilta löytyy kuvia satamasta. Sivuilta ei löydy tietoa milloin niitä on viimeksi päivitetty. (Venenetti.)

Ehdotus

Satamapalvelu internet -sivujen päivitys kohteen kunnostustöiden valmistuttua. Olisi hyvä tehdä käytettävyydeltään selkeät sivut. Sivuille olisi luotava visuaalisempi ulkoasu houkuttelevimmilla kuvilla. Selkeä kartta alueesta, luontokohteista ja käytettävissä olevista satamapalveluista. Käytetään selkokieltä, selkeitä symboleja ja kuvia. Hyvä ennakkotieto auttaa matkailijaa matkasuunnitelmissaan ja luodessaan mielikuvaa kohteesta. Sivuilla olisi hyvä kertoa myös kohteen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössäni halusin tuoda esille, miten Oulunsalon Varjakan uudistuvalla ranta-alueella saadaan esteetön luontopolku, uimaranta ja venesatama. Niin että kohde palvelisi tulevaisuudessa kaikkia lähiseudulta tulevia matkailijoita. Varjakaan on suunnitteilla elämyspalvelukeskus, joka tarjoaa historiallisessa ympäristössä merellisiä ja luonnonläheisiä palveluita sekä toimii samalla vapaa-ajan, koulutuksen ja virkistäytymisen paikkana. Työssäni halusin selvittää mitä esteettömyys on, mitä sillä tarkoitetaan kun puhutaan esteettömästä ympäristöstä sekä kohteen saavutettavuudesta? Mitä esteettömyys tarkoittaa luontomatkoilukohteissa ja miten sitä on edistetty?

Aiheeseen perehdyttyäni havaitsin, että kaupungeissa ja kunnissa on tehty laajasti työtä esteettömän ympäristön eteen jo vuosia. Helsinki kaikille - projektin myötä on kehitetty yhteinen SuRaKu ohje- ja kriteerikortit, jossa annetaan yksityiskohtaiset tiedot, miten katu-, viher- ja piha-alueita suunnitellaan, rakennetaan ja kunnostetaan esteettömiksi. Näitä ohjekortteja noudatetaan yleisesti maassamme, kun kaupungit ja kunnat rakentavat uutta tai remontoivat vanhaa.

Oulun kaupungilla on myös oma Passeli kaupunki kaikille -projekti, jonka myötä kaupunki tekee yhteistyötä Oulun vammaisneuvoston kanssa. Neuvosto antaa omalta osaltaan näkemyksen suunnitteluvaiheessa tuleville rakennus- ja uudistusprojekteille.

Tutkin kirjallisen kyselyn avulla oululaisten eläkeläisten ja liikuntarajoitteisten luontoliikuntaharrastuneisuutta ja halusin saada heidän näkökantansa suurimmista esteistä harrastamisella. Tutkimuksesta kävi ilmi, että vastaajat harrastivat yleisesti luontoliikuntaa; veneilyä, kalastamista, uimista, hiihtoa ja luonnossa liikkumista sekä lintujen tarkkailua. Haastattelin vammaisneuvoston jäseniä luontopolun ja uimarannan osalta. Kummassakin tutkimuksessa kävi ilmi että, suurimmiksi esteiksi lähtemiselle koettiin olevan suuret korkeuserot, likaa portaita, kaiteet puuttuvat, liuskat puuttuvat, jyrkkyuserot sekä epätasainen maasto. Oulun lähiympäristö ja meri eivät tarjoa esteettömiä olosuhteita kaikille luontoharrastuksista kiinnostuneille.

Minua kiinnosti tietää esteettömyyden tila venesatamissa ja otin asiasta selvää muutaman esimerkki kohteen avulla sähköpostikyselyllä ja vierailamalla Oulun Hietasaaren Johteenpookin satamassa sekä tutustumalla Oulunsalon Varjakkaan. Espoon pursiseurassa voi harrastaa vammaispurjehdusta. Heillä on otettu esteettömyys huomioon erittäin hyvin, he olivat tehneet lisäsuunnitelmia esteettömyyden edistämiseksi. Lounais-Suomen rannikon satamilla ei ollut tarvetta vielä lisätä esteettömyyttä alueelleen. Oulun Hietasaarella oli tehty pieniä uudistuksia asian eteen. Turussa on olemassa oleva esteetön uimaranta sekä Tornion Vojakkalaan on sellainen rakenteilla. Esteettömyyden asenteet olivat kaikilla positiivisia ja oikean suuntaisia.

Esteettömän uimarannan ja luontopolun rakentaminen olisi Oulussa ajankohtaista, koska sellaista ei kaupungin liikuntapalveluverkossa ole. Oulun vammaisneuvoston toive oli, että Varjakkaan saataisiin uimaranta, joka palvelisi kaikkia rannan käyttäjiä tasavertaisesti.

Työssäni perehdyin Esteettömän luontoliikunta kirjan ja SuRaKu -ohjekorttien sekä muiden lähteiden avulla esteettömän rakentamisen teknisiin suunnitelmiin. Näiden piirustusten ja kaiken oppimani perusteella työni sisältää ehdotuksia Varjakan luontopolulle, uimarannalle ja venesatamalle esteettömän elämispalvelukeskuksen suunnitteluun.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen tuli ajankohtaiseksi keväällä 2013. Näin sanomalehdestä mielenkiintoisen artikkelin Oulunsalon Varjakan kehittämissuunnitelmasta. Koska Oulun lähialueiden matkailun kehittäminen henkilökohtaisesti kiinnostaa, niin otin yhteyttä innostuneena Varjakka 2020 -hankkeen projektipäälliikköön. Tiesin, että hankkeen yksi tärkeä näkökulma on esteettömyys. Sain mahdollisuuden tutkia ympäristön ja tarjota esimerkkejä alueen esteettömään kehittämiseen.

Rajasin aiheen koskettamaan luontopolkua, uimarantaa ja venesatamaa, koska kyseiset alueet ovat ensimmäiset kohteessa uudistettavia asioita. Ajattelin, että olisi hyvä ottaa mahdollisien käyttäjien (liikuntaesteiset, vanhuksat) näkökulma huomioon kyselyn avulla sekä tuoda esimerkkikohteiden avulla ideoita esille.

Työni eteni hyvällä vauhdilla syksyyn, sain tehtyä kyselytutkimukset ja olin tyytyväinen saamiini vastauksiin. Sähköpostikyselyt venesatamien vastaaville henkilöille tuotti pettymyksen, koska en saanut enempää vastauksia.

Alku kesästä sain mahdollisuuden tutustua Varjakan saareen, siellä vierailevan ryhmän mukana. Se oli todella valaiseva tutustumiskäynti kohteeseen ja rakennuksiin, joita saarella on. Täytyy myöntää, etten ollut edes tietoinen siitä, mitä kaikkea Varjakka alueena tarjoaa. Kävin myöhemmin tutustumassa Varjakan kartanoon, jonka paikan isäntä esitteli minulle. Syksyllä kun sääsket antoivat rauhan, kävin retkeilemässä Akion saaren luontopolulla ja lintutornilla sekä uudestaan venesatamassa. Näiltä reissuilta olen ottanut työni valokuvat, joissa näkyvät alueen nykytila.

Syksyllä 2013 sain kutsun vierailla Oulun vammaisneuvoston vieraana, sieltä sain todella hyvää tietoa heidän toiminnastaan ja toiveistaan Varjakka kohteeseen. Tämä tapaaminen poiki uuden tapaamisen Hietasaaren Johteenpookin satamaan tutustumiskäynnille. Siellä sain hyvän henkilökohtaisen esittelyn satamassa tehtyihin esteettömiin muutoksiin. Valitettavasti syksy oli niin pitkällä, että veneet, ponttoonilaiturit ja yhdyssillat oli otettu jo vesiltä ylös.

Keräsin teorian tietoa kirjallisuudesta ja internetistä, josta löytyi aiheeseen paljon materiaalia. Työni tekeminen näiden kaikkien tapaamisten ja kirjallisuuteen perehtymisen jälkeen oli helppoa. Kyselyn sain helposti purettua ja tehtyä kaavioiksi.

Aihe on ollut erittäin mielenkiintoinen. Työn tekeminen on tarjonnut mahdollisuuden tutustua kulttuurihistorialliseen Varjakan alueeseen, olen saanut pohtia alueen esteettömyyden tuomia haasteita ja kehitystarpeita. Työn tekeminen on opettanut minua avarakatseisemmaksi ihmiseksi. Palvelualalla työskennellessäni tulen ottamaan paremmin huomioon esteettömän ympäristön sisä- että ulkotiloissa.

Jatkotyönä voisi luoda uudistuvalla Varjakan satamalle kaikenkattavat satamapalvelusivut, jossa käy selkeästi ilmi kohteen saavutettavuus, niin vesiltä käsin tullessa kuin mantereen kautta saavuttaessa. Sivuilla kerrottaisiin koko alueen tarjolla olevat palvelut, sekä kävijöille tärkeät nähtävyydet ja vapaa-ajan viettomahdollisuudet. Markkinoinnissa tuotaisiin ennakkotietona selkeästi esille Varjakan esteettömyyspalvelutaso. Tehtäisiin Varjakan sataman sivuista ja kohteesta matkailullisesti houkuttelevat.

LÄHTEET

BusinessOulu Saatavissa:

http://www.stat.fi/tup/seutunet/businessoulu_vaesto.html. Luettu 20.12.2013.

Esteetön. Saatavissa: www.esteeton.fi. Luettu 23.09.2013.

Esteettömyysstrategia 2009, Rakennetun ympäristön esteettömyysstrategia ja toimintaohjelma 2020 06/2009 Saatavissa:

http://www.infotripla.fi/oulunliikenne/julkaisut/Strategiat%20ja%20toimintalinjat/Pas_seli_kaupunki_kaikille_062009.pdf . Luettu 15.7.2013.

Helsinki kaikille 2005. Saatavissa: <http://www.hel.fi/hki/HKR/fi/Helsinki+kaikille>. Luettu 16.07.2013.

Helsinki kaikille 2005. Saatavissa:

http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/kirjasto/esteettomia_ratkaisuja/Opasteet_p.pdf . Luettu 24.2.2014.

Invalidiliitto ry. Saatavissa: <http://www.invalidiliitto.fi/> Luettu 10.08.2013.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry. 2013. Saatavissa: <http://www.kvtl.fi/>. Luettu 15.07.2013.

Kemppainen E. 2008. Kohti esteetöntä yhteiskuntaa. Stakesin raportti. Saatavissa: http://www.sosiaaliportti.fi/File/7a9e97f8-b832-454a-bb58-9ff83cec088b/kohti_esteetonta.pdf Luettu 17.7.2013.

Kulttuuria kaikille. Saatavissa: <http://www.kulttuuriakaikille.info> Luettu 21.1.2014.

Luontoon Saatavissa: <http://www.luontoon.fi/Sivut/Default.aspx> Luettu 10.8.2013.

Masterplan 2020. Oulun kaupunki. 2008. Oulun seudun matkailun kokonaisvaltaisen kehittämissuunnitelma masterplan 2020 tiivistelmä. www-dukomentti. Saatavissa:

<http://oulu.ouka.fi/seutu/pdf/Matkailun%20master%20plan%20tiivistelma.pdf>. Luettu 10.07.2013.

Matkailusta hyvinvointia – esteettömän matkailun kehittämishanke. Saatavissa: <http://www.pkamk.fi/esteetonmatkailu> Luettu 15.07.2013.

MEK 2010. Kansainvälinen luontomatkailututkimus 2010. www-dokumentti Saatavissa: www.mek.fi/studies/kansainvalinen-luontomatkailututkimus-2010 Luettu 11.8.2013.

Meri-Lapin Helmi 11.7.2013, Rantaan pääsee nyt esteettömästi. Saatavissa: <http://www.merilapinhelmi.fi/a/2013/07/11/12510851.htm> Luettu 01.08.2013.

Metsähallitus 2013 www-dokumentti. Saatavissa: www.metsa.fi Luettu 5.1.2014.

Nirkko M. 2013. Henkilökohtainen sähköpostikysely-/keskustelu 5.8.2013.

Näkövammaisten keskusliitto ry. Saatavissa:

<http://www.nkl.fi/fi/etusivu/esteettomyysratkaisut/ymparisto/esteettomyys> Luettu 6.2.2014.

Oulun Kaupunki. 2012. Esteettömyys ja esteettömyyden ohjaus Oulun rakennusvalvonnassa www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.ouka.fi/oulu/rakennusvalvonta/esteettomyys1>. Luettu 10.08.2013.

Oulun Kaupunki VIVA 2007. 2010. Oulun seudun virkistys- ja vapaa-ajan alueiden (VIVA 2007) toteuttamissuunnitelma. www- dokumentti. Saatavissa:

http://www.ouka.fi/c/document_library/get_file?uuid=dfc83c33-f29b-44bd-88be-d8b8bdc380e5&groupId=173371. Luettu 15.07.2013.

Perämeren virkistyskäytön ja matkailun kehittäminen vuoteen 2020, VIVA 2010 pdf- tiedosto . Saatavissa:

http://www.metsa.fi/sivustot/metsa/fi/Hankkeet/REDI/Documents/Redi_Per%C3%A4meri_Kehitt%C3%A4missuunnitelma_2010.pdf . Luettu 3.8.2013.

Rakennuslehti 3.9.2013.

Ramberg, H. 2013. Henkilökohtainen sähköpostikysely ja sähköpostikeskustelu-keskustelu 26.8.2013.

Räsänen, H. HAMK Saatavissa:

http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/koulutus/Ylempi_AMK_tutkinto/kudos/menetelmat/4_Kvalitatiiviset_tutkimusmenetelmaet.pdf. Luettu 3.2.2014.

Saine A. 2013. Tiivistelmä Varjakan kävijäkysely 2009. Henkilökohtainen sähköposti. 3.7.2013.

Sikkilä, S. Kynnys ry / kynnys konsultit 8.3.2011 Vapaan sivistystyön esteettömyys Rakennetun ympäristön esteettömyys.

Suomen Invalidien Urheiluliitto ry. 1993. Vammaiset vesille pdf- dokumentti. Saatavissa:

http://www.vammaisurheilu.fi/document.php?DOC_ID=55&SEC=f515341a738c1f039fca0f6c2e295d62&SID=1. Luettu 15.06.2013.

Suomen latu. 2010. Oulun ulkoiluolosuhteiden asukaskysely 2010 tulokset. www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.suomenlatu.fi/@Bin/1336288/Sulka+II+ASUKASKYSELY+OULUN+RAPORTTI.pdf>. Luettu 15.6.2013.

SuRaKu.2005.www-dokumentti. Saatavissa:

[http://www.hel.fi/hki/hkr/fi/Helsinki+kaikille/A_Ohjeita+suunnitteluun/Esteett_m_n+akentamisen+ohjeet+\(SuRaKu\)](http://www.hel.fi/hki/hkr/fi/Helsinki+kaikille/A_Ohjeita+suunnitteluun/Esteett_m_n+akentamisen+ohjeet+(SuRaKu)). Luettu 15.8.2013.

SuRaKu opas pdf-dokumentti. Saatavissa:

http://www.hel.fi/static/hkr/helsinkikaikille/ohjeet/SURAKU_OPAS.pdf . Luettu 25.2.2014.

Tilastokeskus. www-dokumentti. Saatavissa:

http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/koulutus/Ylempi_AMK_tutkinto/kudos/menetelmat/4_Kvalitatiiviset_tutkimusmenetelmaet.pdf . Luettu 13.2.2014.

Turun kaupunki. 2013. Ekvallan esteetön uimaranta. www-dokumentti. Saatavissa:

<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentId=27262> . Luettu 21.08.2013.

Vammaispalveluiden käsikirja. 2013. Esteetön ympäristö. www-dokumentti. Saa-

tavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/hallinto-politiikka/rakenteellinen-vaikuttaminen/esteeton-ymparisto/#o1> . Luettu 10.08.2013.

Vanhamäki I. 2007. Metlan työraportteja 52. Esteettömyys yhä tärkeämpää luontomatkailun kehittämisessä. www- dokumentti . Saatavissa:

<http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2007/mwp052-06.pdf> . Luettu 16.7.2013.

Venenetti. Saatavissa: <http://venelehti.fi/satamat/perameri/kropsu-polla/1909-varjakka-oulunsalo/varjakka-oulunsalo> Luettu: 5.1.2014.

Verhe, I., Ruti, M. & Suomen Invalidien Urheiluliitto ry. 2007, Esteetöntä luontoliikuntaa, Opetusministeriö Liikuntapaikkajulkaisu 93, Tampere: Rakennustieto Oy.

LÄHIMATKAILUN ESTEETTÖMYYS KYSELY

- Nainen
- Mies

Ikä

- 18 - 25
- 26 - 35
- 36 – 45
- 46 – 55
- 56 – 65
- 66 – 75
- yli 75

Käytätkö jotain seuraavista apuvälineistä liikkumisessasi? (alleviivaa vastauksesi)

- kävelykeppi, kyynärsauvat, kainalosauvat
- kävelytuki, pyörätuoli, rollaattori
- valkoinen keppi
- jotain muuta _____
ta _____

Onko mukanasasi myös?

- opaskoira, avustaja
- lasten rattaat, lastenvaunut
- jotain muuta _____

Harrastatko luontoliikuntaa?

- veneilyä
- kalastusta kesällä
- pilkkimistä
- luontopoluilla liikkumista
- uimista
- hiihtämistä
- lintujen bongausta
- retkeilyä
- en ollenkaan, miksi? _____

Harrastaisitko edellä mainittuja luontoliikuntamuotoja, jos niihin olisi esteetön pääsy?

- kyllä
- en

Minkä/mitkä seikat koet yleiseksi esteeksi valitsemissasi paikoissa? _____

Millä keinoin kyseinen asia olisi korjattavissa? _____

Lähtisitkö laivalla nauttimaan päivästäsi Oulunsalon Varjakkaan torinrannasta, jos olisi mahdollista?

- kyllä
- en

Tarjoaako Oulun lähiympäristö tarpeeksi esteetöntä matkailua?

- kyllä
- ei

Saat antaa aiheesta vapaata kommenttia _____

Kiitän vastauksistasi, autat minua opinnäytetyön tekemisessä, jonka aiheena on Varjakan esteetön elämyspalvelukeskus 2020, matkailua kaikille.

Marika Orajarvi

restonomi opiskelija

SÄHKÖPOSTIKYSELYN KYSYMYKSET

1. Onko teidän satamassanne esteettömiä kulkureittejä; laitureita, ongintapaikkoja, tiloja yms. matkailijoille?
2. Onko satamaanne helppo tulla vesiltä päin?
3. Onko invamerkillä varustettua venepaikkaa tai olisiko sellaisella tarvetta tulevaisuudessa?
4. Onko netissä oleviin satapalvelutietoihinne kirjattu tietoa esteettömästä matailusta tai olisiko sellaisella tarvetta tulevaisuudessa?
5. Kuuluuko esteettömyys satamanne ylläpidon suunnitelmiin lähitulevaisuudessa ja millä tavoin aiotte sitä mahdollisesti toteuttaa?
6. Mitä mieltä olette esteettömyyden kehittämisestä pienvenesatamassa.